

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. III. Probabilitatum monstra, seu novorum Casuistarum excessus
referuntur, & refelluntur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

ARTICULUS III.

Probabilitatum monstra, seu novorum Casuistarum excessus referuntur, & refelluntur.

RECTE ait D. Thomas qu. 18. de verit. art. 6. ex Commentatore in 3. de anima, quod falsa opinio ita se habet in cognoscibilibus. sicut monstrum in natura corporali: est enim falsa opinio proveniens prae intentionem ipsorum primorum principiorum, quae sunt quasi virtutes seminales cognitionis; sicut monstrum nunt prae intentionem virtutis naturalis agentis; hoc ideo, quia omne malum est prae intentionem, ut dicit Dionysius quarto capite de divin. nomin. Vnde sicut in conceptione humani corporis in statu innocentie nulla monstrifitas accidisset: ita in intellectu hominis nulla factitas esse potuisset. Ex quo Angelici Doctoris dictu curtu liquet, quod sicut in situ naturae lapsae plures accidunt in humanis corporibus difectus & monstrifitates, ita & in animis plura opinionum monstra ex ignorantia veritatis generantur, juxta illud Tertulliani libro secundo de Nat. Varietas opinionum venit ex ignorantia veritatis. Sed nunquam tot & tam horrida probabilitatum monstra in materia morum vix vel audita sunt, quam hoc nostro saeculo, in quo ut lepide ait quidam Recentior, exorta est densissima novorum Casuistarum nubes, qui tanquam aegyptiacae ranae, vel locustae, in Ecclesia incubuerunt, & nihil penè intactum, ac in moribus integrum reliquerunt, ut ex sequentibus assertionibus, ex eorum libris fideliter excerptis, & à Prospero Fagnano, Joanne Sinnichio, & Patrocio Parisiensibus, in probabilitatis synopsis, quam Episcopis Galliae obtulerat, diligenter & accuratè collectis, manifestè patebit.

§. I.

Assertiones Carameus referuntur, ac refelluntur.

I.

TAM clarum videtur fornicationem secundum semel. Iam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdicitur, ut contrarium omnino rationi diffiniri videatur. Carameus lib. 4. Theol. moral. num. 1798, & in Theol. fundam. num. 1171. editionis Francos. ubi sententiam oppositam, quam fatetur esse D. Thomae & discipulorum ejus, ait se non auctore nominare probabilem.

Sed haec assertio non solum falsa & improbabilis, sed etiam erronea, & haec si proxima censenda est, ut docet Soto lib. 5. de justitia & jure qu. 3. art. 5. ubi sic ait: Dicere fornicationem non esse contra jus naturae, ERROR EST HAERESIS PROXIMA. Nam consequens unde protinus fieri. Genus ante legem scriptam non fuisse delictum; quum verò nique post scriptam, quia lege Moysaica non tenebatur.

Simile argumentum fieri potest de Turcis & Mahumetanis, aliisque infidelibus: cum enim jus positivum, quo fornicatio prohibetur, in sola Scriptura sacra sit contentum, subindeque ab ipsis in vincibiliter ignoretur, si illa jure naturae prohibita non sit, quis Turca vel infidelis non dicet hebetis aut tardi ingens, sed minus acris, & excellentis aciple Carameus, nefandè illi crimini se prostituit, argui potest de peccato, ac de

babilitate incedit, tunc incedere profitentur, A profus immutanda sunt Christianae preces, nec jam cum Davide sic orandum est: Veritatem tuam doce me: Deduc me Domine in via tua, & ingrediar in veritate tua; sed istis potiùs ad probabilitatis doctrinam compositis precibus utendum: Probabilitatem tuam doce me: Deduc me Domine in via tua, & ingrediar in probabilitate tua, ut rectè ait VVendrochius.

61 Alterum inconveniens declaratur ab Episcopo Gandaveni in Epistola pastorali ad Clerum suae Diocesis, in qua sic dicit: Experimur quotidie tantam passim licentiã novas & laxas materia morali excogitari opiniones, & commenta, ut vix quidquam illicitum futurum sit, si quorundam placitis acquiescamus, nec ullum penè præceptum naturale aut positivum, quod quaestuosus istorum probabilitatibus obnoxium non sit, & elidatur: usque adeo student peccata omnia fucare & obvolvete, aut de medio etiam omnino tollere, arctamque viam cæli reclamante Christo Domino, dilatare, ut quantum saltem apparet, commodis per spatiosam ambulent; quaerunt in ipsos cum peccatoribus suis ad perditionem non ducat.

62 Similia habet Crepinus à Borgia in selectis Moralibus quaestione nona ubi sic dicitur: In rebus moralibus vix datur casus in quo non sint due opinionones contradictoriae & probabiles. & hoc punctum ita ad punctum reduxit Carameus, ut vix sit aliquid præceptum Ecclesiasticum, quod eludi non possit, si eius doctrina, quam probabilem putat, adhaereamus. Nam duas opinionones probabiles contradictorias sequi quemlibet posse, probabile esse contendit: ex quo fit ut nemo teneri videatur præceptum evadendi, audiendi sacrum, recitandi horas canonicas & alia hujusmodi.

63 Quod ille de Carameo dixit, de aliis recentioribus Casuistis licet asserere: cum enim Diana in opere Resolutionum moralium numeret quaestiones in materia morali supra ter mille, cum opinionibus & Authoribus pro utraque parte affirmantibus aut ambas esse probabiles, aut unam probabilem, & alteram probabiliorem; & recentiores Casuistae ad hoc potissimum tendant, ut certatim in materia morali novas & plausibiles opinionones singulis diebus excogitent, ut reddendo probabilia, quae antea probabilia non erant, ea quae antea non licebant, licita faciant; manifestum est, quod si quaeramus quae probabilitas à peccato exculet, & ad honestandas actiones humanas sufficiat, omnia ferè erunt licita ac honesta, & vix ullum erit præceptum naturale & positivum, quod facillè eludi non possit. Quod ut pateat ad oculum, brevem probabilitatis synopsis hic describam, in qua novorum Casuistarum excessus, pluresque ipsorum assertiones ex eorum libris fideliter excerptas, ut in parva tabella exponam; ex ea enim manifestum erit, nullam ferè dari actionem pravam, quae licita non sit, si ipsorum placitis adhaereamus, & si fas sit quamcumque probabilem opinionem sequi, relicta probabilitati. Unde sit,

* * *

eo iuste in hac vita vel in futura puniri? Si hoc conlequens Adversario displicet, audiat illud Augustini ad Pollentium lib. 2. de adulter. conjugis cap. 4. Hoc tu quidem non sentis, sed hoc sequitur illa qua sentis. Muta ergo antecedentia, si vult cavere sequentia.

Deinde contra eandem assertionem urget ratio D. Thomæ 2. 2. qu. 154. art. 2. Fornicatio cum sit concubitus vagus, utpote præter matrimonium existens, est contra bonum prolis educande; Ergo est contrarius naturæ, quæ copulam carnalem ad prolis generationem ordinat, & congruam ac convenientem ejus educationem exigit.

Nec valet quod ait Caramuel, antiquam Martini de Magistris crambem recoquens, sæpè contingere prolem fornicariè conceptam bene enutriti ac educari, imò melius quàm alias multas per copulam conjugalem conceptas. Non valet, inquam, quia, ut ait Soto loco citato, alius existimandus est ex natura, & non ex accidente: alioquin matrimonium non esset vinculum naturale ad convenientem prolis educationem ordinatum, quia aliquando accidit, ut conjuges, neque facultatem habeant, neque voluntatem eam educandi. Unde D. Thomas hanc Caramuelis instantiam prævidens ac præveniens, post verba relata subdit: Nec obstat si aliquis fornicando aliquam cognoscens, sufficienter provideat proli de educatione: quia id quod cadit sub legis determinatione, judicatur secundum quod communiter accidit, & non secundum id quod in aliquo casu potest accidere.

II.

Mollities jure naturæ prohibita non est; unde si Deus eam non interdidisset, sæpè esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali. Ita idem Caramuel in Theologia moralis numero 1603, ubi de hoc crimine peccato non aliter philosphatur, quàm de minoratione sanguinis, aut de esu pomi, aliisque actibus de se bonis, aut indifferentibus: unde ibidem numero 1605, comparat mollitiem cum esu pomi vetici, dicens: Esu pomi alias indifferentem primis hominibus interdixit Deus quia voluit, & potuit, utpote rerum universarum Creator, & Dominus: Semina etiam effusionem inbibet, non quòd ipsa sit mala ante præceptum, sed quòd ipse sit Dominus, nos servus; ipse Creator, nos creatura, ipsi competat præcipiendi: aut horum nobis obediendi gloria relicta sit. Addit demum ibidem numero milleesimo sexcentesimo septimo. Mollities, sodomia, bestialitas, sunt peccata ejusdem speciei in similia. Quod adeo certum & manifestum existimat, ut dicat contrariam sententiam videri errorem in Philosophia. Ex quo manifestè sequitur, juxta illius principia, non solum mollitiem, sed etiam sodomiam & bestialitatem, non esse malas ab intrinseco, nec jure naturæ prohibitas; quia si sunt ejusdem omnino malitiæ specificæ, eodem jure debent prohiberi.

Sanè mirum est in viro docto & religioso sic extingui posse communissimas honestatis & pietatis notiones, ut hæc ipsi non solum probabilia, sed etiam certa videri poterint. Nam quantum hæc, non à cæcis auribus solum, sed etiam ab ipso lumine naturali aliena sint, agnoverunt Ethnici ipsi, qui non tantum bestialitatem, aut sodomiam, horridasque illas libidinum formas in corpora, in sexus, ultra jura naturæ, quæ non tam crimina quàm monstra dicenda sunt, ut ait Tertullianus, sed ipsam etiam mollitiem acriter reprehenderunt, ut Martialis libro nono, Epigram.

Tom. III.

A 42. ubi in Ponticum se pollutentem sic invehitur:

Hoc nihil esse peritas scelus est, mihi crede, sed ingens,
Quamvis vix animo concipis esse tuo,
Ipsam crede tibi naturam dicere rerum:
Istud quod digitis Pontice perdis, homo est.

Dolendum sanè celasse naturam Christianum Doctorem, quod Poëta Gentili, & aliis in moribus satis depravatis non occultavit: his enim verbis, non solum aperte docet mollitiem esse de se malam, & naturæ repugnantem, sed etiam rationem fundamentalem, quæ communiter utuntur Theologi ad id probandum, insinuat. Nam sicut verba ex sua natura ordinantur ad manifestationem mentis, ita semen genitale ad propagationem prolis: unde sicut uti verbis ad fallaciam, est peccatum contra ordinem naturæ; ita uti semine ad sterilem lasciviam, est de se malum, & ordini ac institutioni naturæ repugnans. Quapropter tam est impossibile ut mollities aut sodomia congruant naturæ humanæ, quàm est impossibile, quòd mendacia ei convenient. Nec refert quod possit mollities aut sodomia alicui ad sanitatem corporis prodesse; potest enim & mendacium alicui similiter ad salvandam vitam deservire: Si ergo id non sufficit ut mendacium dicatur aliquando licere, profecto non sufficit, ut mollities, aut sodomia, ac similia libidinum monstra, aliquando censentur esse licita. Unde Augustinus in Enchirid. capite vigesimo secundo sic ait: Nec ideo ullum mendacium putandum est non esse peccatum, quia possumus aliquando alicui prodesse mentiando; possumus enim & furando aliquando alicui prodesse, si pauper cui palam datur, sentit commodum, & dives cui palam tollitur, non sentit incommodum: nec ideo tale furtum quicquam dixerit non esse peccatum. Possumus & adulterando prodesse, si aliqua nisi ad hoc ei consentiatur, appareat amando moritura, & si vixerit penitendo purganda: nec ideo peccatum negabitur esse tale adulterium.

Quod si ita est de adulterio, quantum magis de Flagitiis contra naturam, quæ immaniora sunt? Unde idem sanctus Doctor libro tertio Confessionum capite octavo ait: Flagitia quæ sunt contra naturam, ubique ac semper deservenda atque puniendæ esse, qualia Sodomitarum fuerunt: quæ si omnes gentes facerent, eodem crimine reatu divini à lege tenerentur, quæ non sic fecit homines ut se illo uterentur modo; violatur quippe ipsa societas, quæ cum Deo nobis esse debet, eam eadem natura, cujus ille author est, libidinis perveritate pollutitur. Quem Augustini locum corpori Juris canonici habemus insertum capite Flagitia, trigesimo secundo, quæstione septima.

Quæstione septima, eoque utitur Divus Thomas secunda secundæ quæstione centesima quinquagesima quarta, articulo duodecimo ad primum ad probandum quod in peccatis contra naturam, in quibus ipse ordo naturæ violatur, fiat injuria ipsi Deo ordinatori naturæ. Unde mirum est, Caramuelem autum fuisse asserere, mollitiem, sodomiam, & bestialitatem, nequaquam ex natura sua, sed ex superveniente duntaxat positivo Dei decreto, malitiam habere: cum passim apud omnes doctos, pariter & indoctos, communi consensu, antonomastice dicantur peccata contra naturam; ideo utique, quia adversantur humane naturæ, non solum secundum specificam gradum humanitatis, sed etiam secundum genericum gradum animalitatis. Manifestum est (inquit sanctus Thomas in caput primo

M m a m u a

mū ad Romanos lectione octava, quod secundum naturam intentionem commixtio sexuum in animalibus ordinatur ad actum generationis. Vnde omni commixtionis modus, ex quo generatio sequi non potest, est contra naturam hominis, in quantum est animal. Præmiserat ibidem ejusmodi peccata vocari ab Apostolo *Passiones ignominie*: quia propriè passio dicitur, quando aliquid trahitur extra ordinem suæ naturæ, putà cum aqua calefit; per hujusmodi verò peccata recedit ab ordine naturali. Dicuntur autem *passiones ignominie*, tum quia non sunt nomine digna: tum etiam quia cum per alia peccata carnalia homo ad naturam & conditionem brutorum dejiciatur, per peccata contra naturam à natura etiam bestialia decidit. Quis igitur dicere audeat, illud ex natura rei esse bonum homini, & obligatorium sub peccato mortali, quod deprimit humanam naturam non solum infra gradum suum, sed etiam infra gradum animalis?

71 Adde ex hac Caramuelis sententia, tria sequi absurda & inconvenientia. In primis enim, cum lex positiva non obliget nisi eos quibus manifestatur & intimatur, si mollities & sodomia solum lege Dei positiva sint prohibita, consecrarium profectò est, eos omnes non peccare, nec peccasse, effundendo semen per molliem & sodomiam, quibus Deus suam legem ea flagitia verantem non intimavit. Unde juxta Caramuelis sententiam, tamen si ista scilicet post intimatam sibi legem Dei verantem prædicta flagitia, peccassent ea perpetrando; ceteræ tamen nationes, quibus judicia sua Deus non manifestavit, nequaquam peccassent ea perpetrando; nec adhuc hodie peccarent quotquot per ignorantiam positivæ Dei legis eis allucunt; imò nec Onam filius Judæ peccasset, dum introiens ad uxorem fratris sui, semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur, ut dicitur Genesis trigésimo octavo, nam eo tempore lex illa positiva non erat promulgata: & tamen Scriptura subdit, *Idem percussit eum Dominus, quod rem deestabilem faceret.*

72 Secundò, si mollities solo Dei præcepto positivo prohiberetur, aliquando esset licita, etiam post illius legis promulgationem, saltem pro casu extremæ necessitatis, ut si quis mori deberet, nisi se pollueret: positiva enim Dei præcepta cessare interdum in casu necessitatis, certum est, & constat exemplo Davidis, qui non obstante Dei lege, laicis verante esum panum propositionis, in necessitate famis eos comedit, ejusque factum Christus Matthæi duodecimo excusat, nec non, ob similem necessitatem, suos Discipulos à violatione sabbathi divinitus interdicta. At molliem seu pollutionem voluntariam, etiam in casu extremæ necessitatis (putà cum necessaria est ad salutem vel vitam tuendam) non licere, communiter docent Theologi, & patet exemplo plurium vitorum illustrium & piorum, qui mori maluerunt, quam seminis effusionem, ex cujus retentione mors imminerebat, per pollutionem, vel per copulam procurare. Sic Beatus Casimirus, Regis Poloniæ filius, Hungarorum Rex delectus, gravi oppressus infirmitate, mori potius, quam castitatis jacturam ex Medicorum consilio subire constanter decrevit. Idem de Jacobo Cardinali Ulyssiponensi, Regis Portugaliæ filio, refert Hieronymus Garimburtus libro tertio de vitis Pontificum. Similia traduntur de Ifacio Comneno Imperatore, de Thoma se-

cundo Episcopo Eboracensi, & de Michaele Verino Poëta Gallo, cujus istud extat posteritatis consecratum:

*Sola Venus poterat lento succurrere morbo:
Ne se pollueret, maluit ipse mori.*

Ergo mollities non solum præcepto Dei positivo, sed etiam lege naturali prohibita est.

Tertio ex sententia Caramuelis sequitur adulterium esse gravius & turpius intra genus luxuriae, quam molliem, sodomiam, & bestialitatem: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Miror est certam: nam ut docent communiter Theologi cum sancto Thoma secunda secundæ quæstione centesima quinquagesima quarta, articulo duodecimo intra genus luxuriae peccata contra naturam (qualia sunt molliem, sodomiam, & bestialitas) sunt omnium gravissima & turpissima: Sicut in speculativo (inquit sanctus Doctor) error circa ea quorum cognitio est homini naturaliter indita, est gravissimum & turpissimum: ita in agendis, egerè contra ea que sunt secundum naturam determinata, est gravissimum & turpissimum. Quia ergo in vitio que sunt contra naturam transgreditur homo ad quod est secundum naturam determinatum circa ipsum venientem, inde est quod in tali materia hoc peccatum est gravissimum. Sequela autem Majoris est evidens: Adulterium enim est intrinsicè malum, & lege naturæ prohibitum, ut omnes fatentur: Sed peccata que per se & ab intrinsicè sunt mala, ipsoque naturali jure prohibita, graviora sunt eis que ab extrinseco tantum, & ratione legis positivæ ea prohibentis, mala sunt: Ergo si molliem, sodomiam, & bestialitatem, non sint ab intrinsicè mala, nec jure naturæ prohibita, sed tantum ab extrinseco, & ratione legis seu præcepti positivi, manifestè sequitur adulterium in malitia & gravitate, molliem, sodomiam & bestialitatem excedere. Pudet me in istis sordibus tandiu versari, libenterque hic cum Augustino Epistola quinquagesima sexta dixerim: *Pudet me ista respicere, cum eos non puderis ista sentire: cum verò ausi sint etiam defendere, non jam eorum, sed ipsius generis humani me pudet, cuius aures hoc ferre poterim.*

Non possum tamen præcipuum Caramuelis fundamentum subterere, & insolatam relinquere. Illud proponit loco supra citato numero millesimo sexcentesimo textu his verbis: *Proximius ad generationem & naturam accedit embrio & infans ipse nondum natus, quam semen: Atqui potest gravis parens contra animatum factum procedere, si aliter vitam conservare non possit: Ergo a fortiori possit contra semen, si solummodo considerentur rationes naturales.*

Sed hæc ratio frivola est, nec valet illa Consequentia, seu argumentum à pari, quod ab abortione ad molliem format: in molliem enim immiscetur libidinosà delectatio, quæ in abortione nequaquam intervenit, ut proinde etiam si abortio esset licita, consequens non sit molliem pariter licere. Tam vehemens enim & exorbitans est ea delectatio, quæ in effusione seminis genitalis sentitur, ut contra rationem sit, eam unquam, citra utum legitimum conjugii, sponte admittere.

Arguit in super numero 1603, in hunc modum: *Mollities (inquit) est seminis effusio voluntaria, & si mala secundum se, de ipsius malitia hominibus consistere debet. Sed quid semen? Doctores certant, & adhuc sub judice lis est. Aliqui judicant,*

rem alii spumam nonnulli lac, plerique sanguinem, semen esse contendunt. Et tamen esse contra ipsam naturam, sudorem spumam, sanguinem, lac, & similia corporis nutrimenta, vel excrementa ex rationabili causa decidere, nullus Dialecticus probare poterit. Ergo nec ultra ratione naturali probari potest, esse contra naturam decidere semen ex rationabili causa. Hoc conque suppressit Caramuel, sive quia pavidit illud exponere, sive quia cuius obvium esse prospexit.

76 Respondeo primò, quod si hoc argumentum valeret, probaret molliem non solum ex sua natura, sed etiam supposito positivo Dei præcepto eam vetante, non esse malam & illicitam, sed de se bonam, & aliquando obligatoriam sub peccato mortali: posset enim qui eam veller exercere, hoc discursu Caramuelis uti, & sic argumentum proponere. Si molliem mala esset ex Dei præcepto eam vetante, de ipsius malitia hominibus constare deberet: Atqui non constat: Ergo non est mala ex præcepto Dei eam vetante. Minor probatur: Cùm molliem consistat in voluntaria feminis effusione, non potest constare de præcepto eam vetante, nisi prius constet quid sit semen, cuius voluntaria effusio interdicitur: Atqui nondum constat quid sit semen, sed Doctores de eius natura & quidditate disputant, aliis contendentibus esse sudorem, aliis spumam, aliis lac, aliis sanguinem, vel simile quoddam corporis nutrimentum, vel excrementum, & adhuc sub iudice lis est: Ergo nondum constat de præcepto molliem vetante, subindeque nec de ipsius malitia indidem proveniente. Ecce quomodo hic Caramuelis discursus nimis probet, & molliem, supposito etiam positivo Dei præcepto eam vetante, faciat licitam; imò verò etiam aliquando obligatoriam: nam posset etiam quis in hunc modum rursus arguere. Non obstant quacumque Dei lege hominibus hæcenus notificata, non modò possumus, sed aliquando tenemur, (quando scilicet ad tuendam vel recuperandam corporis valetudinem id necessarium est) emittere sudorem, spumam, lac, sanguinem, aut similia corporis nutrimenta, vel excrementa: Ergo & semen; quippe quod, juxta probabilem Doctorum sententiam, nihil est aliud quàm quiddam istorum.

77 Respondeo secundò directè ad argumentum, quod ut cuiuslibet constet molliem esse de se & ex sua natura malam, & lege naturæ prohibitam, non requiritur quod naturam & quidditatem seminis genitalis speculativè cognoscat, & an illud essentialiter, vel accidentaliter tantum à sanguine, lacte, sudore, & aliis humani corporis humoribus aut superfluitatibus distinguatur, exploret; sed sufficit quod sciat illud esse instrumentum generationis, & ordinari à natura ad conservationem & propagationem speciei; subindeque non licere illud prodigere aut expendere eo actu, ex quo generatio sequi non valeat: hoc autem lumine naturali notum est, & à nullo, quantumcumque barbo & stupido, invincibiliter ignorari potest: unde eo ipso quod aliquis utitur semine ad sterilem lasciviam, peccat non solum contra præceptum Dei positivum, quo voluntaria feminis effusio extra ultimum matrimonii prohibetur, sed etiam contra præceptum naturæ, & dictamen naturale rationis, quo omnibus hominibus, etiam illis qui præ-

cepta Dei positiva invincibiliter ignorant, huius actus malitia & deformitas manifestatur & intimitatur.

III.

In audiendo Missam de præcepto, vel recitandis horis ex obligatione, satis est attentio externa: unde potest quilibet voluntarie distrabi. Ita Caramuel in epist. præliminari ad Dianam, ubi sic ait: Navarrus, & quotquot internam attentionem requirunt in officio divino, considerata vivacitate humani ingenii, concludunt vixit ne vix quidem possit hominem satisfacere sine aliqua distractione veniali: si de præcepto alii pariformiter philosophantur. At nos, qui contra generose sentimus, & sensum nostrum armato ratiocinio firmamus, NON SOLUM MILITES, SED ET VIRGINES SUMUS: possumus enim ita horas, aut alii Ecclesia præceptis satisfacere, ut ne in levem quidem culpam labamur. Prolatio enim, & quacumque alia extrinseca operatio, est facilissima; & humana principum leges, Ecclesiastica aut seculares sine, non præcipiunt interna. Et in Theologia fundamentalium, 44. hæc scribit de seipso: Vno momento (inquit) oculum verso, altero ad subterranea transeo: nulla in oratorio movetur musica, quæ mihi non sit impedimento; attendere lectioni desidero, sed distractiones non evito involuntarias. Et nihil minus nullo crucior scrupulo, nullo dubio angor: quia prudenter suppono me ad attentionem internam non tenerizans habere bonum esse, & eà carere nequidem esse levem culpam; me ad lectionem tantum & attentionem externam obligari; me egisse totum quod rubrica jubens certo scio; & ita certo ut possim jurare. Ergo me me venialiter quidem peccavisse in hac materia certo scio, & ita certo, ut possim jurare.

Hanc sententiam non solum omnino improbabilem, sed etiam in praxi valde periculosam esse existimo: nam Ecclesia in cap. Dolentes de celebr. missatum, districtè præcepit Clericis in virtute obedientiæ, ut divinum officium, nocturnum pariterque diurnum, quantum Deus eis dederit studiose celebrent PARITER ET DEVOTE: Sed hoc non potest intelligi de attentione & devotione solum externà; Ergo Ecclesia præcipit Clericis recitare officium cum devotione interna quæ possunt, & quam Deus eis dederit. Major patet: Minor, in qua est difficultas, probatur multipliciter. Primò quia devotio propriè & per se primò dicitur de interna, & impropiè tantum ac secundariò de externa, ut docet S. Thomas 2.2. qu. 83. art. 2.

Secundò, quia in prædicto Canone ante verba adducta dicit Pontif. ex Intendant [Clerici] externis collocationibus laicorum, dumque auditum ad indebitos sermones effundunt, AURES INTENTAS NON PORRIGUNT AD DIVINA: Sed porrigere aures intentas ad divina, interiorem animæ attentionem & applicationem importat: Ergo in illo Canone est sermo de devotione & attentione interna, & non solum de externa.

Tertiò probatur eadem Minor: Ecclesia per hoc præceptum recitandi horas Canonicas, præceptum naturale seu divinum orandi, & vacandi rebus divinis determinat; sicut præcipiendo auditionem Missæ in die festivo, determinat præceptum naturale, quo homo tenetur aliquod tempus vitæ suæ cultui divino deputare: nam ut ait S. Thomas 2.2. qu. 112. art. 4. ad 4. Inest homini naturalis inclinatio ad hoc quod cuiuslibet rei necessaria

cessaria deputatur aliquod tempus; sicut corporali resurrectioni, somno, & alii hujusmodi; unde etiam spirituali resurrectioni, qua mens hominis in Deo resuscitur, secundum dictamen naturalis rationis, aliquod tempus deputat homo; & sic habere aliquod tempus deputatum ad vacandum Divinis, cadit sub præcepto morali. Ergo cum præceptum naturale seu divinum orandi, & vacandi Deo ac rebus divinis, indubitanter obliget ad attentionem consequens omnino est, ut etiam præceptum Ecclesiæ illud determinans & veluti contrahens, etiam ad attentionem interiori obliget.

82. Quartò: Ecclesiæ præcipit recitationem officii ut est actus virtutis religionis, & moraliter bonus; actus enim mali, vel ex sua specie indifferentes ad bonum & malum, non sunt materia congrua præcepti Ecclesiastici: At recitatio officii sine devotione & attentione interna, non est actus virtutis religionis, sed potius quaedam species hypocrisis, saltem materialiter: Ergo &c. Major patet, Minor probatur. Nam juxta D. Thomam 2. 2. qu. 88. art. 3. ratio quare oratio sit præcipuus actus religionis est, quia in oratione fideles Deo offerunt id quod in eis præstantius est, scilicet mentem: Sed ille qui voluntarie distractus recitat divinum officium, non offert Deo id quod habet melius & præstantius, sed quod deterius est & ignobilius; cogitando enim v.g. de cibo aut potu, vel de negotiis secularibus, tunc obsequium quidem corporis præstat Deo, sed obsequium mentis venit; datque medullam mundo & vanitati, & corticem tantum Deo & pietati: Ergo tunc actum religionis non facit, sed potius actum hypocrisis, saltem materialiter.

83. Quintò: Absurdum videtur dicere, quòd Ecclesiæ non plus in hac materia præcipiat Clericis, quàm præstari possit ad psittaco: nam ut ait Augustinus exposit. in Psal. 12. *Et meruli, & psittaci, & corvi, & pica, & hujusmodi volucres, sępę ab hominibus docentur sonare quod nesciunt: scienter autem cantare, natura hominis divina voluntate concessum est.* Unde idem S. Doctor conc. 29. in Psal. 118. *Clamor ad Dominum (inquit) qui fit ab orantibus, si sonitu corporali voci fiat, non intendit in Dominum corde, quis dubitet maniter fieri.* Nullus certe, excepto Caramuele, qui non solum non dubitat, sed certò asseverat, imò & iurejurando confirmat, non solum non inaniter istud fieri, sed & ita proficue, ut & Ecclesiastico præcepto satisfaciamus, & omnis quoque scrupulus levissimi peccati tollatur; unde ut supra audivimus, eos qui suæ adhærent sententiæ, non solum milites, sed & virgines esse affirmat. Sed esto virgines sint: cum tamen oleum devotionis, quo charitatis flamma in cordibus nostris nutritur, habere non satagant, sed tantquam garrulæ aves sine interiori sensu verba emittant, non sunt virgines prudentes, sed fatuæ, quæ à nuptiis sponsi cœlestis, ejusque complexibus repelluntur. Esto milites sint: cum tamen contra mentis evagationes & distractiones non pugnent, sed ab eis vitro se vinci & superari patiantur, non tam generosi milites, quàm ignavi & imbelles militiae desertores dicendi sunt. Esto etiam singulis diebus per quinque vel sex horas cante in choro; cum tamē non palliant mente & spiritu, ut jubet Apostolus, sed ore tantum & voce, sicut meruli, psittaci, pica, & corvi, ut Augustinus ait; non tam chori-

A quàm canoræ aves, nec tam Ecclesiastici quàm psittacæ canores, ut bellè dicit Sinichius, appellandi sunt.

Denique, ut præcipio Caramuelis fundamento occurramus: dato quòd Ecclesiæ non possit directè & primario præcipere actum internum, secundariò tamen & indirectè illum jubere potest, quando scilicet actus interior necessarius est, ut actus exterior sit bonus. Unde per se loquendo habet potestatem super actus exteriores; super actum verò interiori, per accidens, & ratione actus exterioris, in quantum est forma illius. Sic Ecclesiæ præcipit Inquiritoribus sub pena excommunicationis, ut non procedant contra aliquem ex odio, Et in cap. Volentes supra citato, jubet confessionem quotannis fieri fideliter, & Eucharistiam suscipi reverenter. Cur ergo similiter Clericis præcipere non poterit, ut divinum officium cum attentione & devotione internâ quâ possunt, & quâ Deus ipis dederit, quotidie recitent? Certè qui aliter sentiunt, & faciunt, non à peccatis venialibus eximuntur, ut ait Caramuel, sed periculo culpæ mortalis, sub indeque æternæ damnationis, se exponunt. Unde frivolum est quòd addit, nimirum se posse jurare, in hoc genere nec venialiter quidem peccavisse, hancque esse summam conscientie quietem, atque animi tranquillitatem. Sicut enim qui ex conscientia et recta invincibiliter putaret non esse peccatum, furari ad dandam elemosinam, vel mentiri ad salvandam vitam proximo, etiam si milles furaretur, aut mentiretur, semper posset jurare, sed in hoc genere, nec mortaliter, nec venialiter peccavisse, nec tamen propterea ejusdem conscientie tranquillitati esset congaudendum: ita pariter nec nos, qui existimamus Ecclesiæ non solum attentionem externam, sed etiam internam in recitatione officii præcipere, summam illam conscientie quietem acque animi tranquillitatem Caramueli invidemus, nec jurare vellemus, eos qui in recitatione officii voluntarie distraherentur, & de interna attentione non curant, periculo peccati mortalis non se exponere.

Plures aliæ sunt ejusdem Authoris circa divini officii recitationem laxitates, non solum omnino improbabiles, sed etiam prorsus intolerabiles. Nam in Commentario regulæ S. Benedicti disp. 112. num. 1415. & in Theologia fundamentalium num. 760. docet eum satisfacere præcepto recitandi officium, qui illud recitat animo non satisfaciendi. Et numer. 500. & 502. addit eum qui vespere matutinas & laudes recitat, duorum dierum obligationi posse satisfacere: quia (inquit) una & eadem actione potest quis simul satisfacere duobus præceptis numero distinctis, eodem tempore concurrentibus. Ex quo etiam infert. unicâ communionem paschali posse aliquè duorum annorum obligationi satisfacere. Item n. 1190. dicit obligatum ad officium recitandum satisfacere legendo quotidie officium Paschale, pro quolibet alio officio, quantumvis prolixo, per annum incidente. Denique in commentario regulæ S. Benedicti disp. 117. num. 1446. suggerit duas methodos à se inventas, juxta quas possit quis, etiam pro longo tempore, excutere obligationem recitandi horas Canonicas, absque ulla culpa, saltem mortali: unam beneficio probabilitatis opinionum, alteram beneficio varietatis horologiorum, quæ (inquit) si bona sint, & diligenter dirigantur, habet vim opinionum probabili-

bilis. Et tamen in Theologia fundamentali, fundamento 10. qu. de horologiis, ait horologiis fundam. non esse, quia horologia sere omnia concepta sunt in originali peccato, subindeque peccata actualia necessario committuntur. Unde huic Authori verba illa Augustini ad Julianum dicere licet: Mira sunt qua dicitur, nova sunt qua dicitur, falsa sunt qua dicitur. Mira stupemus, nova cavemus, falsa convincimus.

IV.

86. Quamvis actor nullum jus in rem quam petit videtur habere, potest illi Advocatus patrocinari. Caramuel lib. 3. Theologiae moral. numer. 1470. ubi sic ait: Si actor, velit necesse Advocatus, accusare vult, vel etiam de facto accusavit, TAM ET SI NULLUM IUS VIDEATUR HABERE, potest illi Advocatus patrocinari, nimirum quantum per leges licet, examinando bene testes, eorum responsa conferendo, & notando: saepe enim contingit, causas bene fundatas male cedere, & saepe male fundatas bene succedere.

87. Oppositum expressè docet D. Thomas 2. 2. quæst. 71. articulo 3. in corp. ubi sic dicitur: Licetum est alicui cooperari ad malum faciendum, sive consulendo, sive adjuvando, sive qualitercumque consentiendo: quia consiliarius & coadjuvans, quodammodo est faciens: & Apostolus dicit ad Roman. 1. quod digni sunt morte non solum qui faciunt peccatum, sed etiam qui consentiunt facientibus: unde & supra dictum est, quod omnes tales ad restitutionem teneantur. Manifestum est autem quod Advocatus & auxilium & consilium praestet ei, cujus causa patrocinatur: unde si scienter injustam causam defendit, absque dubio graviter peccat, & ad restitutionem tenetur ejus damni, quod contra justitiam per ejus auxilium altera pars incurrit. Et rursus ibidem in solutione ad 2. Advocatus (inquit) si in principio credidit causam justam esse, & postea in processu appareat eam esse injustam, non debet eam prode, ut scilicet aliam partem juvet, vel secreta sua causa pariter revelet: potest tamen & debet causam desistere, vel cum cujus causam agit ad cedendum inducere, sive ad componendum, sine adversarii damno.

88. Confirmatur ex Augustino Epist. 54. sic dicente: Si justitia sincerius consulatur, justius dicitur Advocato, redde quod accepisti, quando contra veritatem stetit, iniquitati adjuvisti, sefelisti, justam causam oppressisti, de falsitate vicisti. Et infra: Quis tandem Advocatus facile reperitur, qui suscepto suo dicat, Recipe quod mihi cum tibi male adesse dediisti, & redde adversario tuo quod me agente inique abstulisti? Et tamen quem prioris non recta vita rectissime poenitet, etiam hoc facere debet: ut si ille qui inique litigavit, non vult admonitus corrigere iniquitatem, qui tamen iniquitatis nolit iste habere mercedem: nisi forte restituendum est alienum, quod per furtum clanculo auferretur, & restituendum non est alienum, quod in ipso foro, ubi peccata puniuntur, decepto iudice, & circumventis legibus obviatur.

89. Pro majori hujus veritatis confirmatione habet hic subnectere formulam juramenti, quod emittere jubentur Jure Cæsareo omnes causarum Patroni seu Advocati: Patroni causarum (inquit lex) qui utrique partis praesentes

A auxilium ingrediuntur, cum lis fuerit contestata, post narrationem propositam, & contradictionem objectam, in qualicumque judicio majore, vel apud arbitros, sive ex compromisso, sive aliter datos, vel electos, sacrosanctis Evangelis tactis, juramentum praesent, quod omniquidem virtute sua, omnique ope, quod verum & justum existimaverint clientibus suis inferere procurabunt, nihil studii relinquentes quod sibi possibile est: non autem creditâ sibi causâ, cognitâ quod improba sit, vel perituro speratâ, & ex mendacibus allegationibus, ipsi scientes prudentesque malâ conscientia illi patrocinabuntur: sed etsi certamine procedente, aliquid tale sibi cognitum fuerit, à causa recedent, ab hujusmodi communitone sese penitus separantes.

B Plures alia assertiones in libris Caramuelis leguntur, quæ aded absurdæ sunt, & bonis moribus alienæ, ut confutatione non egeant. Nam in Theologia morali numer. 1582. asserit hoc juramentum, Per vitam meam, sic expositum, Tam verum est quod dico, quam quod habeo vitam, posse mendaciter, citra peccati vel venialis noxam emitti. Et in Theologia fundamentali editionis Francofordianæ num. 1142. doctrinam Francisci Amici, quâ asserit licere Clerico, vel Religioso, calumniatorem, gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem, occidere, quando alius defendendi modus non suppetit, ut veram ac certam propugnat, dicens: Doctrinam Amici solam esse veram, & oppositam improbabilem, CENSEMUS OMNES DOCTI. Et num. 1153 aliam ejusdem Authoris sententiam, quâ docet licere Clerico vel Religioso, qui fragilitatis cedens, feminam vilem cognovit, eam occidere, quando factum vulgare, & ipsum infamat, indirectè salutem approbat, responsum suspendendo, & dubitando an id liceat: ut enim ille definit numer. 275. Omnium omnino actus humanus licitus est, qui non impingit evidenter in aliquam legem obligatoriam evidenter. Item in eadem Theol. fundam. pag. 119. hæc scribit: Petrus die sabbathi sub mediam noctem, ut primum audivit duodecimam, comedit carnes, & postquam satur excessit à mensa, audivit aliud horologium significans horam duodecimam. Die sequenti communicare vult, & sic discursit: horologia habent opinionum probabilium virtutem; at ego comederam antequam tale horologium sonuerit: ergo probabile est quod comedi ante duodecimam: ergo probabile quod sim jejunus: at opinioni probabili conformare conscientiam possum: ergo potero communicare. Et volo scire cur communicare non possit: nam stando doctrina præcedenti, potest; & ego in toto hoc Petri discursu, quod possem aut negare, aut reprehendere, nihil invenio. Magna certe opportunitas

E & utilitas probabilitatis opinionum, & varietatis horologiorum, quæ juxta Caramuellem, habent opinionum probabilium virtutem: nam & illorum beneficio potest quis eadem die usque ad saturitatem carnes comedere, & nihilominus immediatè post accedere ad sacram synaxim! Denique hic Author lib. 4. Theol. moral. num. 1559. ait: Deorum pluralitas, stando puri principii naturalibus, defendi & propugnari potest. Quæ assertio non solum Polytheismo, sed etiam Atheismo non parùm favet, quia ut communiter docent SS. Patres Athanasius, Chrysostomus, Theodoretus & alii, Multitudo Numinum nullitas est Numinum. Unde egregiè Tertullianus contra Marcionem: Veritas Christiana

Codices
Iustin.
lib. 3.
tit. 1. §. 14.

frangit o. ab
ocob.

stiana distinctè pronunciat, Deus si non unus est, non est, quia dignius credimus non esse quodcumque non ita fuerit ut esse debeat. Ergo si Deorum pluralitas, stando puris principiiis naturalibus, propugnari possit, etiam, stando in iisdem principiiis, Deorum nullitas defendi poterit; quod est causam Atheorum manifestè juvare.

§. II.

Tamburini laxitates reprobandur.

I.

91 **L**ICITUM est inducere testem ad jurandum falsum, quod jurans quidem putat esse verum, ipse verò inducens scit esse falsum. Tamburinus lib. 3. in Decalogum cap. 1. §. 6. num. 7. pro hac sententia referens Hurtadum, Dianam, & Tancredum.

Hæc assertio non solum omnino improbabilis, sed etiam erronea, & prorsus intolerabilis est, potestque breviter confutari. Primò quia amor Dei, & zelus honoris eius, obligat me ut quantum commodè possum, vitam etiam peccata materialia, tam in me quam in aliis: Jurare autem id quod re ipsa est falsum, & putatur esse verum, est peccatum saltem materialiter, cum tale juramentum veritati & æternæ legi dissimum sit: Ergo quantum commodè possum, teneor juramentum illud impedire; tantum abest quòd possim ad illud proximum inducere.

92 Secundò impugnatur: Fraternalis charitatis dilectione proximum instruere teneor, quando ille laborat ignorantia alicujus rei, juri divino & naturali contrariæ, & probabiliter speratur, quod ablata ignorantia non operabitur quæ cum ignorantia facit, vel facere vult: Ignorat Petrus v. g. Mariam non esse suam uxorem, & vult ad illam accedere, teneor illum admonere non esse ejus uxorem: Ignorat alius aliquam hostiam non esse consecratam, & illam vult adorare; teneor ei significare talem hostiam consecratam non esse. Mira ergo est Tamburini exorbitantia, dum scribere audeat, licitum esse, non modo proximum ignorantem non instruere; sed insuper ipsum in materialem Decalogi transgressionem impellere.

93 Nec valet quod ille ait: Jurare falsum, quod sine culpa putatur esse verum, actus est religionis; unde qui ad hoc inducit, ad actum virtutis inducit. Non valet, inquam, quia pariter actus religionis est, quando adoratur hostia, quæ invincibiliter putatur consecrata, cum re ipsa non sit consecrata; & tamen quis audeat dicere, licitum esse scienti eam non esse consecratam, inducere ignaros ad eam adorandam tanquam consecratam? Nonne etiam uxorem reddere debitum conjugale maritò est actus justitiæ? & tamen quis dicet, scienti maritum vivere, licitum esse, non solum eam non admonere, sed etiam ad reddendum superinducto viro conjugale debitum inducere? Nonne pariter servum laborare in die festo, quem bona fide existimat non esse festum, actus est obedientiæ, vel justitiæ? quis tamen propterea asserat mihi licere, inducere servum ad laborandum in die, quem ille nescit esse festum, ego verò festum esse scio? Quàm levis ergo & trivialis est illa Tamburini ratiuncula, quæ se permotum dicit ad asserendum licitum esse, inducere testem ad jurandum falsum, quod ju-

rans quidem putat esse verum; ipse verò inducens scit esse falsum.

II.

Licitum est reo cum æquivocatione negare veritatem Judici legitimo, legitime interroganti. Tamburinus lib. 3. cap. 4. §. 3. num. 5. pro hac sententia citans Delugo, Sanchez, & alios.

Oppositum docet S. Thomas 2. 2. qu. 69. art. 1. in corp. ubi sic ait: Pertinet ad debitum justitiæ, quòd aliquis obediat suo superiori in eis ad quæ jus prælationis se extendit, iudex autem superior est respectu ejus qui judicatur; & idè ex debito tenetur accusatus iudici veritatem exponere, quam ab eo secundum formam juris exigat; & idè si confiteri noluerit veritatem quam dicere tenetur, vel si eam mendaciter negaverit, mortaliter peccat. Quo nihil clarius & expressius contra Tamburini assertionem dici potest.

Addo quod, si vera esset Tamburini sententia, nunquam liceret Judici, reos ad confessionem criminis capitalis, quantumvis semiplenè probati, torturis adigere; quia iniquum est quemquam ad id cogere, quod præstare non tenetur. Oppositum autem docent SS. Patres, præsertim Augustinus lib. 19. de Civit. cap. 6. Ambrosius lib. 2. de Abel & Cain cap. 9. & Eusebius Papa Episc. 1. ad Galliæ Episcopos, cujus est illa sanctio corpori Juris inserta, cap. 11. qui §. qu. 5. ubi dicitur: Veritatem diversis cruciatibus è labris suis religiosus tortor exigere debet: ut dum verbis corporum subjiciuntur, que gesta sunt, fideliter & veraciter exquirantur. Unde Leonardus Coquzus in Commentariis super cap. 6. lib. 19. Augustini de Civit. Dei, & Covarruvias lib. pract. qu. cap. 23. num. 5. reproband errorum Joannis Ludovici Vives, astruentis oppositum saltem quoad Christianos.

Ex discursu & ratione D. Thomæ patet, non solum falsum, sed etiam intolerabile esse dogma Joannis Sancio in practiciis disputationibus disp. 9. num. 7. & sequentibus, ubi (recte Diana tract. 7. Resol. 55.) asserit quod si penitens probabiliter credat Confessarium non impensurum illi absolutionem, si fateretur consuetudinem peccandi, potest æquivocatione utendo negare consuetudinem; ut suis sensibus, consuetudine careo peccandi, non absolute, sed ad confitendum tibi de presenti. Et hoc etiam procedit, si credat absolutionem se naturum, cum ad confitendum eadem peccata bis non sit obligatus, nec ad patientium peccatorem ex consuetudine jam nota oriendum. Idem dicendum de occasione proxima, inevitabili tamen sua magna incommodo & scandalo. Nam in tali casu possit etiam penitens uti æquivocatione, licet à Confessario de tali occasione interrogetur.

Patet, inquam, doctrinam hanc perverisam & prorsus intolerabilem esse. Primò quia permittit uti æquivocatione aut restrictione mentali, quod plures graves Theologi & Doctores nunquam licere existimant, videturque innuere D. Thomas 2. 2. qu. 109. art. 3. ad 1. ubi sic discurre: Quia homo est animal sociale, naturaliter unus homo debet alteri id sine quo societas humana servari non possit; non autem possent homines, tanquàm sibi invicem credentes, tanquàm sibi invicem veritatem manifestantibus. Quo discursu utitur etiam D. Augustinus in Eucharid. cap. 22. ubi sic ait: Virique verba propter falsam sunt instruita, non per quæ se invicem fallant,

fallant, sed per quæ in alterius quisque notitiam cogitationes suas proferat. Verbis igitur uti ad fallaciam, non ad quod instituitur: sunt peccatum est. Unde Caranuel licet in laxas opiniones valde propensius, in eam tamen quæ æquiuocationes & restrictiones mentales permittit, invehitur in Theologia fundam. num. 1282. ubi hæc scribit: Est mihi innata aversio contra restrictiones mentales: tollunt enim humanam societatem: tanquam pestifera damnanda sunt, quoniam semel admisso aperiant omni perjurio viam; & tota differentia in eo erit, ut quod heri vocabatur mendacium, naturam & malitiam non mutet, sed nomen, ira ut hodie jubeatur restrictio mentalis nominari: quod est virus condere sacro, & se suis specie virtutis cooperare. Cui consonat illud Innocentij 111. in Epist. ad Archiepiscopum Cantuariensem: Nomina tantum non res mutantur, quasi mutato nomine, culpa transferatur & pena: & illud Tertulliani de carne Christi cap. 13. Omnia periclitantur aliter accipi quam sunt, & amittere quod sunt, dum aliter accipiuntur, si aliter quam sint cognominentur: fides nominum, salus est proprietatum.

Deinde, Elto æquiuocationes & restrictiones mentales interdum, suppositis quibusdam conditionibus licitæ sint, de quo suo loco dicemus; eas tamen extendere ad tribunalia justitiæ, vel penitentia, profus intolerabile est: nam ut ait D. Thomas supra relatus, Ex debitor tenetur accusatus iudici veritatem exponere, quam ab eo secundum formam juris exigit: & idem si confiteri noluerit veritatem quam dicere tenetur, mortaliter peccat. Idem à fortiori dicendum de penitente, legitime à Confessore interrogato: cum enim in foro illo interno Confessarius habeat rationem iudicis, tenetur penitens interrogatus de his quæ ad forum illud spectant, qualia sunt consuetudo peccandi, vel occasio proxima, sincere respondere; nec potest sine gravi culpa æquiuocationibus, aut restrictionibus mentalibus ei veritatem occultare: maxime cum Confessarius non solum habeat rationem iudicis, sed etiam Medici spiritualis, nec possit penitenti congrua remedia ad evitanda peccata adhibere, nisi statam conscientia ejus, subindeque prava ejus habitus & consuetudines, ac peccandi occasiones cognoverit.

Ex his etiam patet, falsissimum esse quod aliqui docent, nempe non solum licere iocum æquiuocatione negare veritatem iudici legitimo, legitime interroganti, sed etiam jurare se rem nescire, intelligendos ita ut teneatur illi dicere, vel quid simile: hoc enim non est aliud quam mendacio palliato addere perjurium: quod Augustinus lib. contra mendacium cap. 18. detestatur & vehementer deplorat, his verbis: O ubi estis fontes lachrymarum! Et quid facimus, quod ibimus, ubi nos occultabimus ab ira veritatis, si non solum negligimus cavere mendacia, sed audemus in super docere perjuria.

III.

Ad tormenta, damnaque gravia vitanda, potest quilibet sibi falsum crimen imponere, etiamsi mors sit sit sequentura. Tamburinus lib. 6. cap. 2. §. 2. num. 14. idem docet lib. 9. cap. 3. §. 6.

Hæc assertio manifestum errorem continet, & humana menti incutit horrorem. Primum patet ex eo quod ea quæ sunt intrinsecè seu ex genere suo mala, nunquam possunt esse bona &

licita, nec ex intentione alicujus boni finis honestari; ut constat de mendacio, quod in nullo casu potest esse bonum & licitum, quia est intrinsecè & ex genere suo malum, ut probat S. Thomas 2. 2. qu. 110. art. 3. & patet ex decreto 22. qu. 2. ubi Gratianus docet mendacium nunquam esse licitum, idque pluribus Sanctorum Patrum testimoniis probat. Unde Alexander 111. in cap. super eo de usuris, respondens Panormitano Episcopo, sic ait: Scriptura sacra prohibet pro alterius vita mentiri. Sed falsum testimonium est intrinsecè malum, ut docet D. Thomas 2. 2. qu. 70. art. 4. his verbis: Falsum testimonium habet triplicem deformitatem: uno modo ex perjurio, quia testes non admittuntur nisi jurati: alio modo ex violatione justitiæ: & tertio ex ipsa falsitate, secundum quod omne mendacium est peccatum: Ergo nunquam licet falsum testimonium dicere, nec per consequens ad tormenta, vel gravia damna vitanda, potest aliquis sibi falsum crimen imponere.

Confirmatur: Si enim Scriptura prohibeat mentiri ad salvandam vitam proximi, ut ait Alexander 111. jam relatus, à fortiori prohibet mentiri & falsum proferre testimonium, ad procurandam mortem sibi, ut per illam tormenta, vel damna gravia vitentur.

Quod etiam hæc Tamburini assertio horrorem humanæ menti incutiat, manifestum est; quia ex ea evidenter sequitur, licere seipsum absque speciali Dei jussu occidere: sicut enim qui falso testimonio alium perimit, seu perimit facit, homicida est; ita qui seipsum falso testimonio interimit, suicida est; nam quid refert quod seipsum ferro, vel lingua perimat, dummodo seipsum perimat? Unde Augustinus exponens illud Psalmi 63. Excuerunt ut gladium linguas suas, dicit Judæos, qui adversus Christum falsum dixere testimonium, ipsum occidisse gladio lingua. Et subdit: Nisi enim lingua gladius esset, non alibi diceret idem Psalter: Filij hominum, dentes eorum arma & sagitta, ET LINGUA EORUM GLADIUS ACUTUS. Suicidium autem gravissimum esse peccatum, & gravius homicidio, fratricidio, & patricidio, idem S. Doctor lib. de patientia cap. 13. his verbis declarat: Si parricida est sceleratior est quam quilibet homicida, quia non tantum hominem, verum etiam propinquum necat, & in ipsis parricidiis quanto propinquorem quisque peremerit, tanto judicatur immanior, sine dubio peior est qui seipsum occidit, quia nemo est homini seipso propinquior.

IV.

Licitum est cupere absoluto desiderio mortem patris, non quidem ut malum patris, sed ut bonum cupientis; quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas.

Hanc assertionem Tamburinus lib. 5. cap. 1. §. 3. num. 29. & 33. dicit esse probabilem, subinde, que in praxi tutam, & citat pro ea Castro Palaum. Illa tamen non solum improbabilis, sed etiam intolerabilis est, & vix sine animi horrore & aurium tinnitu audiri potest Si enim liceat filio cupere absoluto desiderio mortem patris, intentione successionis hereditariæ, pari jure licebit viro celibi desiderare absoluto desiderio mortem mariti, intentione concumbendi cum ejus vidua in uxorem ducenda. Pari item jure licebit viro uxorato desiderare insuper absoluto desiderio mortem uxoris suæ, ut ita mediâ tibus

duabus mortibus; sua nimirum uxoris, & alienarum, pertingat ad nuptiales amplexus ejus quam deperit. Porro si hoc nullus dicere audeat, eo quod desiderium istud ex affectu moribus & voluptatis amoris procedat; nec illud poterit asserere, cum pariter aliud desiderium ex avaritia pullulet, & sit veluti ramusculus illius cupiditatis, quam Apostolus radicem omnium malorum appellat.

V.

103. Milites navales licite possunt ignem injicere in pulverem sulphureum, ne navis in hostium potestatem in-
tegram deveniat, vel ne hostes fiant animosiores ex parte victoriae.

Hanc assertionem docet Tamburinus libro 6. cap. 2. §. 2. num. 9. ductus potissimum auctoritate Lessii, idem docentis. Eam tamen caeteri Theologi reprobandi cum Angelico Doctore 2. 2. qu. 64. art. 5. ad 3. ubi haec scribit: *Transitus de hac vita ad aliam saluciosem, non subiacet libero arbitrio hominis, sed potestati divinae: & ideo non licet homini seipsum interficere, ut ad saluciosem transeat vitam; similiter etiam nec ut quislibet miserias praesentis vitae evadat: quia ultimum malorum hujus vitae & maxime terribile est mors, ut patet per Philosophum 3. Ethic. & ideo inferre sibi mortem ad alias hujus vitae miserias evadendas, est majus malum assumere ad minus mali vitiationem. Similiter etiam non licet seipsum interficere propter aliquod peccatum commissum: tum quia in hoc sibi maxime nocet, quod sibi admitti necessarium ponit entia tempus: tum etiam quia in auctoritatem occidere non licet, nisi per judicium publicae potestatis. Similiter etiam non licet mulierem seipsum occidere, ne ab alio corrumpatur: quia non debet in se committere crimen maximum, quod est sui ipsius, ut videt minus crimen alienum. Non enim est crimen mulieris per violentiam violata, si consensus non adit, quia non inquinatur corpus, nisi de consensu mentis, ut Lucia dicit: constat autem minus esse peccatum fornicationem, vel adulterium, quam homicidium. & praeterea ipse sui ipsius, quod est gravissimum, quia sibi ipsi nocet, cui maximam dilectionem debet: est etiam periculosissimum; quia non restat tempus ut per praesentiam expietur. Similiter etiam nulli licet seipsum occidere ob timorem, ne consentiat in peccatum: quia non sunt facienda mala, ut veniant bona, vel ut vitentur mala, praesertim minorum & minus certa: incertum autem est an aliquis in futurum consentiat in peccatum, potens est enim Deus hominem quacumque tentatione superveniente liberare à peccato. Et in resp. ad 4. ait ex Augustino lib. 1. de civitate cap. 21. Samson aliter non excusatur quod seipsum cum hostibus ruinam domus oppressit, nisi quod latenter spiritus sanctus hoc jussisset, qui per illum miracula faciebat. Si autem Samson non alia ratione excusari potest, quam recursu ad instinctum Spiritus sancti, intus moventis atque jubentis; nec milites navales, ignem in pulverem sulphureum injicientes, & seipsum perimentes, ne in hostium deveniant potestatem, ullatenus excusari poterunt, nisi eodem Spiritu sancto instigante, pulverem accenderint, & seipsum de vita extruserint.*

Confirmatur ex 88. Patribus: Augustinus enim lib. 1. de civitate cap. 20. sic ait: *In scripturis canonicisque libris nusquam nobis dicitur preceptum permissum reperiri potest, ut vel ipse ad seipsum de immortali vita, vel alius auctori cavendoque mali causa, nobis seipsum necem inferamus. Et cap. sequenti generalem istam tradit regulam: *His exceptis, quos**

*vel ex iusta generaliter, vel ipse sibi iustitia Deus specialiter occidere jubet, quisque hominem, vel seipsum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimine innotescit. Et cap. 20. Hoc dicitur (inquit) hoc asserimus, hoc modum omnibus approbamus, neminem sibi sponte mortem inferre debere, vel ut fugiendo molestias corporales, ne moriat in perpetuum. Item Lactantius lib. 8. cap. 18. Sicut in hac vitam (inquit) non nostra sponte venimus, ita rursum ex hoc domicilio corporis, quod tuendum nobis assignatum est, ejusdem jussu recedendum est, qui nos in hoc corpus induxit, tandem habituros, donec jubeat emitti. Denique Ildorus Pelusiotus Episc. 287. sic dicitur: *Si de duobus, mari scilicet & femina, dictum est illud, quae Deus conjunxit homo non sepat; qui animam per vim à corpore avellit, & vel laqueo strangulat, vel caede violenta se necat, quam quis veniam merebitur?**

Idem docent non solum omnes Theologi & Philosophi Christiani, sed etiam Ethnici: Aristoteles enim lib. 2. Ethic. cap. 7. sic ait: *Mortem sibi consciscere ob fugiendam pauperem, aut amarum vel molestum aliquid, non fortis est hominis, sed potius timidus, est enim mollioris laboriosa fugere; nec quia res est honesta, appetit mortem, sed quia malum fugit. Belli etiam ait Seneca Episc. 24. Vir fortis ac sapiens non fugere debet à vita, sed exire. Et Episc. 70. Stulticia est (inquit) timore mortis mori: venit qui occidat: expecta, quid occupat? Quare suscipis aliena crudelitatis procuracionem? Vtrum invides carnifici tuo, an parvis? Huic concinit Martialis, in quendam Phanium, qui ut mortem quam ipsi hostis intentabat, fugeret, seipsum peremit, sic ludens:*

Hostem cum fugeret, se Phanium ipse peremit.

Dic rogo, num furor est, ne mori mori?

Idem dicere licet de militibus illis, qui ne in potestatem hostium deveniant, & mortem acerbam apud eos patiantur, ignem in pulverem sulphureum injiciendo, seipsum perimunt; nempe ipsos mori timore mortis, seu mori ne moriantur: nam sibi manus inferre, formidinis potius est quam fortitudinis, & pusillanimitatis quam magnanimitatis, inquit Augustinus lib. 1. de civitate cap. 22. Concludamus ergo cum Lactantio, & dicamus: *Execrabilia & prorsus fugienda est illa doctrina, quae homines abigit à vita.*

VI.

Iste damnatus ut fame pereat, potest oblatum panem respuere. Tamburinus lib. 6. cap. 2. §. 2. num. 6.

Oppositum docet D. Thomas 2. 2. qu. 69. art. 4. ad 2. ubi sic ait: *Nullus ita condemnatur quod ipse sibi inferat mortem, sed quod ipse mortem patiat. Et ideo non tenetur facere id unde mors sequatur. . . . tenetur tamen non resistere agenti, qui patiat quod iustum est eum pati. Sicut etiam si aliquis sit condemnatus ut fame moriatur, non peccat si cibum sibi occulte ministratum sumat: QUIA NON SUMERE, ESSET SEIPSUM OCCIDERE. Quae ultima verba probant, taliter condemnatum non modo posse, sed & teneri cibum sibi oblatum sumere: quia (ut supra ostensum est) citra speciale Dei impulsu, nulli fas est seipsum occidere; unde cum iuxta D. Thomam, non sumere, sit seipsum occidere, planum est, talem teneri cibum oblatum sumere, eodem praescepto naturali quo tenetur seipsum non occidere.*

Confir-

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio: A
Homo tenetur præcepto naturali conservare
suam vitam, quous licite potest: Sed in prædi-
cto casu licite potest: Ergo tenetur. Minor pro-
batur: Si quid enim obstarat, maxime sententia
iudicis, quâ damnatus est ut fame pereat: Sed
hæc non obstat, quia illa non præcipit ut ille
non comedat, (alias iniqua esset talis sententia,
cum nullus ira condemnatur, quod sibi ipsi mortem in-
ferat, sed quod ipse mortem patiat, ut ait D.
Thomas) sed tantum jubet, ut nemo ei cibos
minuit: Ergo in tali casu licite potest conse-
rvare vitam.

VII.

Præceptum charitatis indirecte solum & ratione
alterius obligat, quando scilicet impius, quia sacra-
mentum penitentia non est in promptu, non habet a-
liam viam quâ se justificet, nisi eliciat actum contri-
tionis, que actum amoris Dei involvit. Tamburinus
lib. 2. cap. 3. §. 2. num. 2. pro eadem sententia re-
ferens Azorium. Sed certe in hoc stupenda pla-
nè perverio est, ut quod Christus discretis verbis
primum omnium mandatorum pronuntiavit,
Doctor Christianus asserere audeat, indirecte
solum, & ratione alterius obligare! Si enim in-
directe solum & ratione alterius obligat, quis
non videat prius ac principalis esse alterum
præceptum directe & per se obligans? Et rur-
sus, cum illud censetur magis tale, propter
quod alterum est tale, nonne planum est ea
præcepta, propter quæ mandatum dilectionis
indirecte duntaxat obligat, magis obligare
quam ipsum, quod non nisi propter ea obligat;
subindeque falso dixisse Christum, præceptum
dilectionis primum esse & maximum omnium
mandatorum?

Confirmatur ex D. Thoma 2. 2. qu. 44. art. 1.
ubi sic discurre: Præceptum importat rationem
debiti. In quantum ergo aliquid cadit sub præcepto, in-
quantum habet rationem debiti. Est autem aliquid de-
bitum dupliciter, uno modo per se, alio modo per aliud.
Per se quidem debitum est in unoquoque negotio id
quod est finis; quia habet rationem per se boni: propter
aliud autem est debitum id quod ordinatur ad finem;
sicut medico per se debitum est ut sanet; propter aliud
autem, ut medicinam det ad sanandum. Finis autem
spirituali vita est ut homo uniat, quod sit per
oblationem; & ad hoc ordinatur sicut ad finem, om-
nia que pertinent ad spiritualem vitam: unde & Apo-
stolus dicit 1. ad Timoth. 1. Finis præcepti est charitas
de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta...
In quolibet autem genere id quod est per se, potius est
eo quod est propter aliud: & ideo maximum præcep-
tum est de charitate, ut dicitur Matth. 22. Ergo ju-
xta D. Thomam, tantum abest quod præceptum
charitatis indirecte solum & ratione alterius
obliget, ut ait Tamburinus, quin potius illud
tantum obligat per se, & tanquam finis om-
nium aliorum; alia verò solum per accidens, li-
ve propter aliud, in quantum scilicet ad præcep-
tum charitatis, sicut media ad finem ordinan-
tur. Unde ibidem subdit sanctus Doctor, post
verba ex Apostolo relata: Omnes virtutes, de quar-
um actibus dantur præcepta, ordinantur vel ad puri-
ficandum cor à turbationibus passionum sicut virtutes
que sunt circa passionem: vel saltem ad habendam bo-
nam conscientiam; sicut virtutes que sunt circa ope-
rationes: vel ad habendam rectam fidem, sicut illæ que
pertinent ad divinum cultum. Et hæc tria requirun-
tur ad diligendum Deum: nam cor impurum à Dei di-
Tom. III.

lectione abstrahitur propter passionem inclinantem
ad terrena: conscientia verò mala facit horrere divi-
nam justitiam propter timorem pœne: fides autem fi-
cta, trahit affectum in id quod de Deo fingitur, sepa-
rans à Dei veritate.

Confirmatur amplius: Ex assertione illa Tam-
burini manifeste sequitur, quod homo non te-
neatur unquam per totam vitam suam elicere
actum amoris Dei; cum fieri possit ut nunquam
desit impio via se justificandi per sacramentum
pœnitentiæ. Unde hæc assertio coincidit cum i-
sta, quam Academia Lovaniensis ad requisitio-
nem Episcopi Gandavenis proscripsit: In rigore
loquendo videtur, quod homo non teneatur unquam
per totam vitam suam elicere actum amoris Dei.

VIII.

Certum est jurare sine animo jurandi, sive res sit le-
vis, sive gravis, non esse licitum sine causa, licitum esse
cum causa. Tamburinus lib. 3. cap. 3. §. 2. num. 1.

De prima parte hujus assertionis nulla est
difficultas; cum certum sit nullo omnino jura-
mento uti licitum esse sine causa. Unde Augu-
stinus lib. 1. de serm. Domini in monte cap. 18.
sic ait: Qui intelligit non in bonis, sed in necessariis ju-
rationem habendam, refranet se quantum potest, ut
non ea utatur, nisi si necessitate. Item Divus Thomas
2. 2. quæst. 89. art. 2. in corp. Juramentum (inquit)
non est bonum, nisi ei qui bene utitur juramento: ad bo-
num autem usum juramenti duo requiruntur, primò
quidem quod aliquis non leviter, sed ex necessaria
causa, & discrete juret. Cui consonat illud Hiero-
nyimi in cap. 4. Hieremix: Jusjurandum hoc habeat
comites, veritatem, iudicium, atque justitiam: si ista
desuerint, nequaquam erit juramentum, sed perjuri-
um.

Secunda verò pars, quâ Tamburinus asserit,
licitum esse cum causa jurare sine animo jurandi, non
solum certum non est, ut ipse ait; sed nec etiam
probabilis: Quia jurare sine animo jurandi, est
intrinsecè & de se malum. Sed ea quæ sunt de se
& ab intrinsecò mala, nullâ causâ, aut bonâ in-
tentione, honestari possunt & fieri licita; cum
non sint faciendâ mala, sive ut eveniant bona, sive
ut vitentur mala, sicut in tract. de moralitate ac-
tuum humanorum, disp. 6. art. 1. §. 2. ostensum
est: Ergo ob nullam causam licitum est jurare si-
ne animo jurandi. Major est certa, Minor verò
multipliciter suadet. Primò quia jurare exte-
rius fictè, sine animo jurandi, mendacium est, ut
de se patet: Sed mendacium est de se & ab intrin-
secò malum, ut docet S. Thomas 2. 2. qu. 110.
art. 3. & patet ex cap. super eo de usuris, ubi A-
lexander III. respondens Panormitano Episco-
po ait: Scriptura sacra prohibet pro alterius vita
mentiri. Idem docet Eusebius lib. 6. præpar. e-
vang. cap. 4. his verbis: Mortalem hominem, cui ali-
qua cura virtutis sit, nulla ratione cogi posse ut men-
tiatur, non dubitabit exclamare: Ensem acie, ig-
nem adferas, corpus meum incidas, rotam cremato: fel-
la in terram prius descendat, & terra in cælum as-
cendat, quam falsum à me quidquam audias; Ergo ju-
rare exteriùs fictè & abique animo jurandi, de se
& ab intrinsecò malum est.

Secundò probatur eadem Minor: Assumere
nomen Dei in vanum, est ex se & ab intrinsecò
malum: Sed qui jurat exteriùs, sine animo juran-
di, nomen Dei assumit in vanum, cum non assu-
mat illud ad confirmandam veritatem, sed ad
decipiendum, & nihil magis sit vanum, quam
fallacia & deceptio: Ergo &c.

N n 2

Ter-

Tertio, Exterius dicere verba blasphemiae in Deum, etiam si dicantur sine intentione blasphemandi, sed ex metu, vel vana ostentatione, est intrinsece malum, & peccatum mortale, quia de se tendit in gravem injuriam & inhonorationem Dei: Ergo similiter adducere Deum exterius ad testificandum falsum, est de se & ab intrinseco malum, & peccatum mortale, quia pariter de se est gravis irreverentia Dei.

Quarto: Quomodo exterior cultus idolorum sine animo colendi (quod Marcellinus fertur egisse) peccatum est mortale, quia applicatur cultus cui non debetur: ita & illud testimonium, Deus est minor estis, quod est actus religionis, applicare mendacio, est irreverentia mortalis, ut discitur in Cajetano apud Sotum lib. de Justitia quaest. 1. art. 7.

Denique ut ait Suarez lib. 3. de juramento cap. 19. num. 2. Talis modus jurandi est valde contrarius principali fini juramenti, qui est firmare humana foedera & verba; nam ex defectu hujus internae intentionis jurandi, multum videtur enervari efficacia juramenti: unde nisi teneantur homines gravi obligatione ad habendam talem intentionem cum jurant, prorsus evertitur juramenti fructus & securitas. Est ergo haec gravis obligatio, nata ex intrinseca ratione juramenti, & reverentia Deo debita; & ideo ejus transgressio est ex suo genere grave peccatum.

IX.

112 In die festo per duas horas vacare servilibus, non est peccatum mortale, quia modicum tempus judicatur duarum horarum spatium, comparatione viginti quatuor horarum. Vnde si herus quispiam habens duodecim servos, imungat eis laborem integri diei, assignando singulis duas horas successive ac divisive, non peccat mortaliter.

Pro hac etiam assertionem refert Sinnichius §. 400. Tamburinum, illamque quoad secundam partem, de qua praecipue est difficultas, egregie hoc discursu confutat. Cum juxta veridicam Augustini doctrinam Saulus Stephanum eorum manibus lapidasse censetur, quorum vestimenta servabat, ut expeditius lapidarent; quis non videat potiori jure herum illum toto die festo serviliter laborare, cujus jussu tot famuli, divisim inter se horis, toto die serviliter laborant? Neque enim minus, sed longe profecto magis cooperatur operantibus, qui herili autoritate laborem indicit, quam qui laborantium vestimenta custodit, vel alia expedit laborandi impedimenta dumtaxat semover: etenim inter cooperandi modos primus omnium recensetur jussio.

113 Confirmatur: Si quis mandaret diversis famulis modicum quid furari e singulis templis unius provinciae vel regni, proculdubio peccaret mortaliter, non solum in genere furti, sed & sacrilegii, si illa minuta singulorum furta notabilem quantitatem sacrilegè per partes surreptam conflarent: Cur ergo non peccet mortaliter, qui similiter diversis famulis injungit, ut singulis modicam partem temporis Deo consecrati profanent, quando omnes illae partes in unum collectae, notabile temporis sacri spatium conflant? Sicut enim res permanentes subtrahuntur profanis usibus, & deputantur divino cultui per ritalem consecrationem, ita & tempus per festivitatis indicationem.

Alia probabilitatum monstra confutantur.

I.

Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat horam suam, ascendente per fenestram ad stuprandam virginem, & multoties eidem infertur, descendendo scalam, aperiendo januam, aut quid sim le cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabili detrimenti, puta ne à domino male trahatur, ne corvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur. Castro Palao, Merula, Hurtado, & alii apud Dianam: quibus subscribitur Tapaburinus lib. 5. cap. 1. §. 4. num. 19.

Hanc assertionem jure merito Mercorus non improbat. Primò quia si famulus in hujusmodi casibus non peccaret, etiam inculpabiliter posset cooperari in his quae proximè inferunt homicidium, aut furto perpetrando à suo herode: quod nullus admittit.

Secundò: Vel cooperari ad stuprum, est intrinsece malum, vel non? Si non: Ergo etiam non timeretur de damno, famulus posset stupro cooperari: Si verò est intrinsece malum, neque id licite potest, etiam si mors imminet: ea enim quae sunt intrinsece mala, ex nullo bono fine honestari possunt.

Addit Mercorus, mirum esse quod Recentiores illi teneant hanc sententiam, & nihilominus rejiciant doctrinam Thomistarum, asserentium Deum ut primam causam, & motorem ac provisorum generalem, motione physica ad substantiam & entitatem actionis male concurrere, absque eo quod concurrat ad deformitatem, quae ei ex cooperatione causae secundae accidit: si enim hoc negant de Deo omnipotente, & causae primae & universalissimae, quare id de famulo, seu de causae secundae & particulari concedunt? Certè cum concursus causae secundae non sit praecipuus, nec ita universalis, sicut concursus causae primae, si ille non possit attingere substantiam & entitatem actus mali, absque eo quod se extendat ad ejus malitiam & deformitatem, à fortiori nec ille id praestare poterit.

II.

Licet procurare abortum ante animationem factis, ut consulatur vita vel honori puella. Aegidius Trullench in praecipua Decal. como 2. lib. 5. cap. 1. dub. 4. & alij quatuor relati à Salmantibus tract. de peccatis disp. 10. dub. 6. §. 3. num. 223.

Oppositum docent omnes alij Theologi & Castuista, existimantes hujusmodi abortum quinto illo Decalogi praecipio, Non occides, prohiberi. Quamvis enim in rigore physico non sit homicidium, eò quod informis foetus non sit completè homo, morali tamen estimatione censetur homicidium, & ad illud reductivè pertinet, quia per illum hominis futuri nativitas impeditur. Unde sicut is, qui non quidem aliena tollit, sed tamen alium impedit, ne discat, aut literum faciat, quamvis proprie non furetur, peccat tamen contra septimum praecipium Decalogi: ita qui futurum hominem impedit, licet non proprie occidat, peccat tamen contra quintum Decalogi praecipium, & committit aliquam speciem homicidii, ut passim docent SS. Pa-

SS. Patres, relati à Joanne Simeonico libro supra citato §. 417. Tertullianus enim in Apolog. cap. 9. sic ait: *Nobis hominibus semel interdicto, etiam conceptum utero, dum adhuc sanguis in hominem deturbatur, dissolvere non licet. Homicidij festinatio est prohibere nasci, nec refert natam quis eripiat animam, aut nascentem distorbet: homo est & qui est futurus, & fructus omnis iam in semine est. Item Minutius Felix in Octavio: Sunt (inquit) mulieres quae in ipsis visceribus, medicamentibus potus, originem futuri hominis extinguunt. & parricidiorum faciunt antequam pariant. Similia habet D. Ambrosius lib. 5. in Hexam. cap. 18. ubi medicamina illa, quibus abortus procuratur, parricidiales succos appellat; per hoc inveniuntur, feminas eis usentes, parricidij crimine innecti. Cui subscribens Augustinus ferm. 244. de tempore, sic ait: *Mulier quae conceptum hoc, per quod iam non possit concipere, quanto scilicet parere parerat, tantorum homicidiorum ream se esse cognoscit.* Denique D. Hieronymus Epist. 22. cap. 5. *Namulles (inquit) cum se senserint concepsisse foetum, abortum venena meditantur, & necdum nati hominis homicidium faciunt, & frequenter etiam ipsa commortua, trinum criminum ream ad inferos perducuntur, homicida sui, Christi adultera, necdum nati filij parricida.* Unde in Ancirano extat Canon 21. de huiusmodi foeticidis ita disponens: *De mulieribus quae fornicantur, & partus suos necant; sed & de his quae agunt secum ut utero conceptos excutiant, anti-qua quidem definitio est, usque ad exitum vitae eas ab Ecclesia removeri: humanis autem nunc definitis, ut eis decem annorum tempus poenitentiae tribuatur.* Ex quo planè apparet, quantopere Ecclesia primitiva horrendum procurandae abortionis scelus detestata fuerit, cui tam gravem, tamque diuturnam poenitentiam inflixit. Facillè ergo impia illa assertio: *Licet procurare abortum ante amariationem factis ut consulatur honori puella, ejusque vitetur infamia.* profectò enim, si infamiae periculum ad tale facimus licitè perpetrandum sufficeret, vix ulla unquam abortionis procuratrix culpari posset, cum vix unquam infamiae periculum possit abesse.*

III.

Concubinarium non tenetur perdere domo concubina, sed polliceri solim, se deinceps cum ea non peccaturum, quando ea relicta vitam transigeret tristius. Joannes Sancius in select. disp. 10. num. 20. apud Dianam §. p. tract. 19. resolut. 108. ubi sic loquitur: *Si concubina nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarij, vulgo REGALO, dum desiciente illa, nimis egre ageret vitam, & alia epula radio magno esserent concubinarium, & alia famula ad id nimis difficile inveniretur, ejicere illam non erit concubinarium obsequandus, quia oblectamentum dicitur circumstantiis consideratum, est majoris aestimationis, quam quodcumque bonum temporale, ob quod fas erit de novo admittere feminam ad sui familiarum. QUANTUM CUMQUE METUAT LABENDIPERICULUM, si aliam non inveniat parit qualitatis illis in rebus, quae sibi sunt maxime utiles: si enim ob hanc causam, iam receptam expellere non constituitur, eodem jure admittere illam erit concessum.*

Hæc assertio, ut rectè aiunt Doctores Lovanienfes, sicuti Epicureorum placitum videtur consona, ita & Christianorum regulis censetur adversa. Nonne enim ingens est commodum, habere integrum corpus, oculis, manibus, pedibusque instructum; ingensque incommodum, habere mu-

tilatum & truncatum? Et tamen veritatis Magister Christus, eum perhibet consentire in scandalum, qui non eruit, aut abscindit abs se oculum, manam, aut pedem scandalizantem hoc est (ut explicant SS. Patres) qui non sermone ac non secludit res omnes aut personas, ansam ruinæ, & occasionem peccandi ipsi præbentes, quales præcipuè sunt meretrices & concubinae, juxta illud Proverb. 6. *Nunquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta ejus non ardeant? aut ambulare super prunas, ut non comburantur planta ejus? sic qui ingreditur ad mulierem, non erit mundus. Sim tergerit eam.* Unde SS. Patres frequenter admonent, cætera vitia resistendo, libidinem verò fugiendo superari, juxta illud Apostoli 1. ad Corinth. 6. *Fugite fornicationem.* Quæ verba exponens S. Thomas ibidem lect. 3. sic ait: *Cætera vitia vincuntur resistendo, quia quanto magis homo particularia considerat & trahit, tanto minus in eis invenit unde delectetur, sed unde magis anxietur. Sed vitium fornicationis non vincitur resistendo, quia quanto magis ibi homo cogitat particulare, tanto magis incenditur; sed vincitur fugiendo, id est tota vitando cogitationes immundas, ET QUASLIBET OCCASIONES.* Quæ ergo fronte & audaciâ audeat asserere sanctius, hominem non teneri ejicere concubinam, imò posse illam de novo admittere ad sui familiarum, QUANTUM CUMQUE METUAT LABENDIPERICULUM, si absque illa vitam transigeret tristius, & epula ab alia preparata radio ipsum afficerent. Certè hæc verba ab auditu fidelium sunt procul arcenda; sicut & ita assertio, quam etiam Lovanienfis Academia, ut falsam, temerariam, & perniciosam proscripsit: *Licetum est querere directè occasionem proximam peccandi, pro bono spiritali, AUT TEMPORALI, nostro, vel proximi.* Audiendum potius prudens illud Augustini consilium: *Contra libidinis imperium apprehende fugam, si vis habere victoriam.*

IV.

D Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium, adeoque sufficit in confessione dicere se esse fornicatum. 120

Hæc assertio, quam novi quidam Casuista docent, est ordine tertia ex septemdecim quas anno 1653. ad instantiam Archiepiscopi Mechlinienfis Lovanienfis Academia censuravit, atque ut falsam & erroneam proscripsit; hujusque censura veritas & æquitas patet ex verbis illis Apostoli ad Roman. 7. *Qua sub viro est mulier, vivente viro alligata est legi; si autem mortuus fuerit vir ejus, soluta est à lege viri. Igitur vivente viro vocabitur Adultera si fuerit cum alio viro.* Ubi clarè Apostolus nihil amplius exigit ad hoc ut mulier alteri mixta, dicatur adultera, quam ut vivat vir ejus: vivit autem vir qui consentit in copulam suæ uxoris cum alio: Ergò talis uxor ex Apostoli doctrina debet dici adultera: ejusque copula adulterium.

Id etiam ex ipsa nominis significatione patet: nam ut ait D. Thomas 2. 2. qu. 154. art. 8. *adulterium, sicut ipsius nomen sonat, est accessus ad alienum thorum.* Sola ergo alienitas thori attendenda est, quando de adulterio quaestio proponitur: unde cum maritus suo consensu non possit facere, ut suus thorus non sit alienus comparatione cujusvis tertij, planum est, illum non posse ullo suo consensu efficere, quòd accessus cujusvis tertij ad suam conjugem non sit adulterium. Mariti ergo

ergo consensus non tam ad hoc servit ut adulte-
rantem extraneum relever, quam ut consentien-
tem lenocinij criminis involvat. Quare Tertul-
lianus in Apolog. cap. 39. Socratem & Caronem
qui uxores suas amicis communicaverunt, ut ex
eis sobolem susciperent, lepidissimè his verbis
deridet: *O sapientia Attica, & Romana gravitatis
exemplum! Leno est Philosophus & Censor.*

122 Adde hanc assertionem Gnosticorum flagi-
tia à labe adulterij excusare: nam ut testatur E-
piphanius hæresi 26. apud ipsos, post lauta & o-
pipara convivia, quæ amicis exhibebant, femi-
næ conjugatæ, non solum consentientibus, sed et-
iam præcipientibus maritis, cum extraneis mi-
sceri solebant. *Larga* (inquit) *& opipara edulia, cari-
nis esum, & vini potum apponunt, etiam si pauperes
fuerint. Ex hoc autem ubi compererint, & venas sa-
tietate impleverint, ad astrum se convertunt; & vir
quidem concedens uxorem alteri, ait ad ipsam: Surge,
& fac dilectionem cum fratre.*

V.

123 *Comedere & bibere usque ad satietatem, absque ne-
cessitate, OBSOLAM VOLUPTATEM, nullum
est peccatum: quia licitè potest appetitus naturalis suis
actibus frui.* Escobarius tract. 2. exam. 2. num. 102.
pro eadem sententia referens Joannem San-
cium.

Diff. 5.
art. 1.

Falsitas hujus assertionis constat ex principiis
in tractatu de moralitate actuum humanorum
statutis, ubi enim fuse ostendimus, delectationes
sensuum à creatura rationali non esse per se ex-
petibiles, sed solum ratione boni honesti, cujus
sunt illecebæ, & veluti condimentum, quod pro-
vida & sagax natura in operationibus ad conser-
vationem individui vel speciei necessariis appo-
suit, ut bruta, quæ non possunt apprehendere
bonum honestum, delectabili traherentur. Un-
de delectationes sensuum primario & principa-
liter, seu tanquam finem intendere, est natura
bruti, & vitium hominis, juxta illud Augustini
de peccato origin. cap. 40. *Tanta excellentia est in
comparatione pecoræ homo, ut vitium hominis, natura
sit pecoræ. Quod egregiè confirmat & illustrat S.
Thomas 1. 2. quest. 4. art. 2. ad 2. his verbis: Appre-
hensus in admixtione non attingit ad communem rationem
boni, sed ad aliquod bonum particulare quod est dele-
ctabile; & idè secundum appetitum sensitivum qui
est in animalibus, operationes queruntur propter dele-
ctationem: sed intellectus apprehendit universalem ra-
tionem boni, ad cuius consecutionem sequitur delecta-
tio; unde principalis intendit bonum quàm delectationem;
& inde est quod divinus intellectus, qui est insti-
tutor nature, delectationes apponit propter operationes.
Igitur juxta utrumque S. Doctorem, opera-
tiones sensitivas propter solam delectationem,
tanquam propter finem querere, est more bru-
torum agere, & maxima deordinatio creaturæ
rationalis, quæ solum bonum honestum tan-
quam finem debet respicere, & utile ac delecta-
bile ad illud, ut medium ad finem, vel accellori-
um ad principale, ordinare; seu frui solo bono
honesto, & utili, delectabili duntaxat uti. Unde
Augustinus libro de moribus Ecclesiæ cap. 2. 1.
hanc viro temperanti, & Christiano præscribit
regulam. *Habet* (inquit) *vir temperans in rebus mor-
talibus & fluentibus vite regulam utroque Testamen-
to firmatam: ut earum nihil diligit, nihil per se appe-
tendum putet, sed ad vitæ hujus, atque officiorum ne-
cessitatem, quantum satis est usurpet, UT TENTIS MO-**

A DESTIA, NON AMANTIS AFFECTU. Cur
concinat D. Thomas 2. 2. qu. 141. art. 6. in corp.
sic dicens: *Omnia delectabilia quæ in usum hominis
veniunt, ordinantur ad aliquam hujus vite necessi-
tatem sicut ad finem; & idè temperantia accipit neces-
sitate hujus vite sicut regulam delectabilium quibus
utitur, ut scilicet tantum eis utatur, quantum necessi-
tas hujus vite requirit.*

Id ipsum magisterio nature instructus, & solo
rationis lumine illustratus edocuit Seneca libro
de vita beata cap. 10. ubi quendam Epicuri de
grege porcum redarguens, sic ait: *Tu voluptatem
complecteris, ego comesto, tu voluptate fruere, EGO
UTOR.* Et Epist. 88. *Temperantia* (inquit) *volupta-
tibus imperat: alias quæ atque abigit, alias desistat,
& ad sanum modum redgit, NEC UNQUAM
AD ILLAS PROPTER IPSAS VENIT.* Unde
Sancio vel Escobario illud, Augustini ad Julia-
num, voluptati sensuali similiter olim patroci-
nantem, regerere lubet: *Obsecro te, non sit beneficior
Philosophia Gentium, quàm nostra Christiana, quæ u-
na est vera Philosophia, quandoquidem studium vel a-
mor sapientia significatur hoc nomine.*

Ex his confutata manet alia Joannis Sancio
assertio, quæ docet dist. 2. 3. num. 2. *finem solus de-
lectationis in conjugatis, ne veniale quidem esse pec-
catum.* Si enim peccatum & deordinatio creaturæ
rationalis est actiones ad individui conser-
vationem spectantes, ob solam delectationem,
tanquam propter finem elicere: etiam peccatum,
saltem veniale, erit in conjugatis, actum
ad speciei propagationem ordinatum, ob solam
delectationem, tanquam propter finem exercere.
Unde Augustinus libro de bono conjugali
cap. 6. sic ait: *Conjugalis concubitus generandi gra-
tia, non habet culpam, concupiscentia verò satians,
sed tamen cum conjugate, propter fidem thori, VENI-
ALEM HABET CULPAM.* Et cap. 7. *Reddere
debitum conjugale* (inquit) *nullus est criminis: expe-
re autem ultra generandi necessitatem, EST CUL-
PÆ VENIALIS.* Et lib. contra Julian. cap. 10.
dicit: *Conjuges contrahere unde quotidie, di-
cant, dimitte nobis debita nostra, quando modum ge-
nerationi necessarium, causâ solius voluptatis excedant.*
D Similia habet Gregorius Magnus lib. 12. mora-
lium cap. 17. alias 20. ubi hæc scribit: *Tunc solus
conjuges in admixtione sine culpa sunt, cum non pro
explenda libidine, sed pro suscipienda prole miscentur.*
Et de cura pastoralis p. 3. adnotet. 2. 3. *Admonendi
sunt conjuges* (inquit) *ut suscipiendæ proli se memi-
nerint causâ conjunctos; & cum inmoderate admix-
tioni servientes, propagationis articulum in usum
transferunt voluptatis, perpendant quod licet extra
non exeant, in ipso tamen conjugio, conjugij jura trans-
cendant. Unde necesse est, ut crebris exhortationibus
moneantur, ut desistant quod vulberam copula speciem
admixtis voluptatibus sedant.* Denique D. Thomas
in 4. dist. 31. qu. 2. art. 2. in corp. dicit: *Duobus so-
lùm modis conjuges absque omni peccato conveniunt,
scilicet causâ proli procreanda, & debiti reddendi, a-
liâ: SEMPER IBI EST PECCATUM, AD MI-
NUS VENIALE.*

VI.

*Lege jejuniij solvitur, qui se ad insequendam ami-
cam, vel quocumque labore illicito satigavit.* Filicinus
tom. 1. tract. 27. num. 113. Adde quod si
etiam in fraudem jejuniij sese nimium fatigasset, adhuc
liberaretur a lege jejuniij.

Hæc assertio est aperte falsa: licet enim qui

in culpa in morbum incidit, durante ægritudine, non teneatur jejunare, ut D. Antonius, Cajetanus, Sylvester, & alij Casuista communiter docent; scilicet tamen qui labore illicito sese fatigavit, maxime si id fecerit in fraudem jejuniij. Ratio disparitatis manifesta est: morbus enim jejunium reddit prorsus impossibile; lassitudo vero, seu defatigatio, illud tantum molestius ac difficilius reddit: quid verò justius, quam ut asperius jejunandi sibi suis sceleribus pepererunt? Et quid injustius, quam ut illi à jejunio liberentur, qui propter scelera sua plus egent jejuniis? Quid etiam iniquius, quam ut ille qui in fraudem jejuniij sese nimium fatigavit, liberetur à lege jejuniij, & ex tali fraude commodum istud reportet?

Ex his confutata manet alia Filiutij assertio, quæ teste Escobario tract. 1. exam. 13. cap. 3. asserit. *Eam qui dormire nequit, nisi vespere sumptâ comedat, non teneri jejunare, imò neque in prandio collationem sumere, quamvis hoc modo isti incommodo obviare possent.* Quia (inquit) nemo tenetur pervertere ordinem refectionum. Egregiam sanè rationem, dignamque patellâ operculum! Quasi verò ille qui jejunat, nihil molestiæ aut incommodi ex jejunio reportare debeat; & unusquisque præceptum divinum aut Ecclesiasticum, eo modo quo potest, non teneatur implere?

Plures aliæ sunt circa jejunandi præceptum novorum Casuistarum laxitates, quas recensere sufficere: illæ enim adeò absurdæ sunt, ut eas retulisse, confutasse sit.

In primis Tamburinus, inter novellos laxitatum patronos celeberrimus lib. 4. cap. 5. §. 1. num. 16. ait: *probabile esse sagimen inter lacticia numerari, atque adeò posse recipi in jejunio.* Et §. 2. num. 4. asserit, *licere intra diem jejunij bibere vinum, mustum, cervisiam, aquas ex herbis, vel ex eodem vino distillatas etiam de mane, etiam ob solam delectationem, etiam multoties in die, etiam in fraudem jejuniij.* Idem asserit Escobarius ubi supra, de vino quod vocatur *Clarea*, gallicè *Hypocras*. Item idem Tamburinus §. 4. num. 3. docet Mendicantes, & eos qui ipsorum privilegiis gaudent, ut Patres Societatis JESU, posse in die jejuniij prandere in hyeme, duabus horis cum dimidia ante meridiem, id est horâ sesquionâ, & in æstate tribus horis cum dimidia ante meridiem, seu horâ sesquioctavâ: quod planè ridiculum est. Addunt alij, ova, & lacticia, tempore quadragesimæ solum prohiberi sub venialitate. Ita Fagundez apud Mercorum 2. p. art. 28. Alij, ut Pasqualigus, teste eodem Mercoro, volunt jejunia quatuor Temporum observari ex sola consuetudine, de qua non constat an sit introducta cum obligatione ad mortale. Denique Caramuel in Theol. fundam. num. 1128. omnes Religiosos à lege jejuniij conatur eximere, hoc dicitur: *Musci à jejunio excusantur: at omnes Religiosi sunt Musci, nec in mundo sunt Musci qui plus cantent quam Monachi, Benedicti præcipue.* Ergo Monachi non tenentur jejunare. Quæ ratio idem de ceteris Religiosis evincit: nulli enim qui non cantent plus quam saculares. Subdit postea: *Ergo si Religiosos etiam excudimus, qui erunt in Ecclesia Romana qui teneantur observare jejunia? Volo non severe, sed sincere erudiri.*

Quantum hæc primæ vix Ecclesiæ instituto repugnent, patet ex SS. Patribus: Hieronymus enim in Epistola ad Marcellam: *Nos (inquit) unam*

A quadragesimam, ex Apostolorum traditione, congruo tempore jejunamus. Et Ignatius Epistola ad Philipenses, in fine: *Quadragesimale jejunium ne spernatis.* Basilii item serm. 2. de jejunio, testatur jejunij quadragesimalis legem, suo tempore adeò religiosè observari fuisse solitâ, ut nemo prorsus ab illa sese eximeret: *Non insula (inquit) nò terra, non civitas, non gens, non denique locus ullus tam desertus, ubi prædicatio ista non fuerit audita, sed & exercitus, & iter facientes, terrâ marique, mercatores quoque omnes similiter audiunt & suscipiunt. Et rursus: Nemo seipsum ex jejunantium catalogo eximat, in quo omnia genera, & omnis ætas, & omnes dignitatum differentiæ recensentur. Dives es, ne afficias contumeliâ jejunium, dedignatus ipsum commensalem suscipere, ne aliquando te apud juniorum legis latorem accuset. Pauper cavillis non impetat jejunium; jam olim ipsum contubernale habens. Mulieribus autem velut respirare, ita etiam jejunare proprium est, & secundum naturam. Pueri velut planta virides jejunij aquâ irrigantur. Senibus assuetudo & familiaritas ab antiquo ad ipsum, levem facit laborem &c.*

VII.

Qui alium movet aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, v. g. ad domum ejus aut segetem incendendam, non tenetur ad restitutionem illius damni illati. Stephanus Baunius in summa peccatorum, pagina 307, & 308. editionis sextæ.

Hujus assertiois falsitas patet ex Gregorio IX. cap. si culpa x. de injuriis & damnato, ubi ait: *Si culpa tuâ factum est damnum, vel injuria irrogata, seu alius irrogantibus opem tulisti, aut hac imperitiâ tuâ sive negligentia evenerunt, jure super his SATISFACERE TE OPORTET.* Sed damnum factum ex suasionem & inductionem alicujus, ejus culpa factum est, ut patet: Ergo juxta leges Pontificias tenetur ad restitutionem illius. Unde Academia Lovanienlis ait hanc Baunij assertioem esse apertè falsam, & receptissimis justitiæ regulis contrariam.

D Confirmatur ex D. Thoma 2.2. qu. 62. art. 7. sic dicente: *Quicumque est causa injuste acceptionis, tenetur ad restitutionem. Quod quidem contingit dupliciter, directè scilicet & indirectè: directè quidem quando aliquis inducit alium ad accipiendum; & hoc quidem tripliciter, primo quidem modo, movendo ad ipsam acceptionem, quod fit præcipiendo, consulendo, consentiendo expressè, & laudando aliquem quasi strenuum de hoc quod aliena accepit: alio modo ex parte ipsius accipientis, quia scilicet eum recepat, vel qualitercunque ei auxilium fert: tertio modo ex parte rei acceptæ, quia sic particeps est furti vel rapinæ quasi socius maleficij. Indirectè verò quando aliquis non impedit, cum possit & debeat impedire: vel quia subtrahit præceptum sive consilium, impediens furum vel rapinam; vel quia subtrahit suum auxilium quo possent obistere; vel quia occultat post factum. Quæ his verbis comprehenduntur:*

Iusio, consilium, consensus, palpo, recursus:

Participans, mutus, non obstant, non manifestans.

Quin imò idem S. Doctor ibidem in solutione ad 2. apertè docet ad restitutionem principalitè teneri iustorem, quam ipsum facinoris executorem. Quod Cajetanus, Banez, Tannerus, & alij interpretes, ad consultorem & inducendum extendunt. Et sanè cum iustor, consultor, & generaliter inductor, potiores partes teneant in crimine iniquæ acceptionis, vel gravis damni illationis, mirum est venisse cuiquam in mentem,

mentem, ut eorum quempiam ab onere restitutionis eximeret.

- 132 Confirmatur ampliùs: Idem S. Doctor ibidem qu. 71. art. 3. docet quod quia *Advocatus & auxiliarius, & consiliarius praeferat ei cuius cause patrocinatur, si scienter iniustam causam defendit, absque dubio graviter peccat, & ad restitutionem tenetur eius damni, quod contra iustitiam per eius auxilium altera pars incurrit. Ergo à fortiori censet, eum qui per consilium aut suasionem movet alium ad furandum, vel ad inferendum grave damnum tertio, teneri ad restitutionem seu reparationem damni illati.*

VIII.

- 133 Non tenetur quis sub poena peccati mortalis restituere quod ablatum est per parvam furiam, quantumcumque sit magna summa totalis. Baunius ibidem pagina 220.

Hanc assertionem, quam etiam, ad instantiam Archiepiscopi Mechliniensis, Academia Lovaniensis reprobat, rectè ac eruditè confutat Sinnichius §. 442. ubi sic discurrens. Aequè repugnat iustitiæ retinere rem notabilem alteri debitam, ac eandem uno actu auferre: si ergo hoc postremum, ipsis etiam laxionibus fatentibus, sit peccatum mortale, quo verisimilitudinis colore negari potest, primum illud esse mortale peccatum;

- 134 Nec refert quod singula minuta ablationes fortè fuerint peccata duntaxat venialia: quia restituendi obligatio non ex solo acceptationis titulo, sed etiam ex titulo rei acceptæ nascitur; ut proinde ea sit gravis, & sub mortali, quoties res aliena notabiliter pretiosa detinetur, quomodo liber ea ad detinentem pervenerit. Unde non solum qui per minuta peccata, sed etiam qui absque illo peccato ad possessionem rei alienæ notabiliter pretiosæ venient, sub gravi reatu eam restituere, cognita eius alienitate, obstringitur. Sive igitur auferendo; sive detinendo rem alienam notabilis valoris, contingat te habere plus notabiliter quàm debeas, & alterum ex adverso minus notabiliter quàm debeat, grave procul dubio vulnus infligit iustitiæ, quæ utriusque exigit, ut uniuscujusque possessio ita adæquetur iuri possidendi quo pollet, ut nemo plus aut minus possessionis habeat quàm iuris sitem ut consimili planè modo habeat se possessio uniuscujusque ad possessionem cuiuslibet alterius, quo se habet ipsius jus ad alterius. Ex quo præcipuum, imò & unicum Baunij fundamentum manet solutum.

IX.

- 135 Præceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus. Huic assertioni, quam facultas Theologica Lovaniensis, ad instantiam Archiepiscopi Mechliniensis reprobat, favet Tamburinus lib. 1. in Decal. cap. 3. §. 8. num. 12. ubi ait: *Leges Ecclesiasticas non multum frequentè sub mortali obligare.*

Oppositum communiter docent Theologi cum S. Thoma 1. 2. qu. 96. art. 4. sic dicente: *Leges humanitatis postea, si iusta sint, habent vim obligandi in foro conscientie, à lege aeterna, à qua derivantur, secundum illud Proverb. 8. Per me Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Quod confirmat in resp. ad 1. his verbis: Apostolus ad Roman. 13. dicit. Omnis potestas humana à Deo est: & ideo qui potestati resistit in his quæ ad potestatis ordinem pertinent, Dei*

A ordinationi resistit, & secundum hoc efficitur reus quantum ad conscientiam.

Idem docet Bellarminus specialiter de præcepto Ecclesiastico observandi festa, lib. 3. de cultu Sanctorum cap. 20. ubi sic discurrens: *Item divino præcipitur, ut aliqui dies festi observentur, & tamen nulli sunt certi dies à jure divino determinati. Ergo debuit esse in Ecclesia potestas determinandi certos dies, & obligandi ad eorum observationem: quia alioquin non servaretur jus divinum. Unde quemadmodum obligatio servandi dies festos, à Deo peculiariter determinatos, fuit gravis, & sub mortali, ut patet ex poena mortis & lapidationis in violatores decretâ, de qua Exod. 31. & Numer. 15. ita similiter gravis censeri debet obligatio observandi dies festos, ab Ecclesia in locum veterum illorum festorum subrogatos; subrogatum enim fortitur naturam ejus in cuius locum subrogatur. Nullo ergo pacto audiendus est, sed omnimodè repellendus quisquis asserere præsumpserit, Præceptum servandi festa non obligare sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus. Et hæc assertio favet errori Lutheri in libro adversus Catharum sic dicentis: *Duodecima factis in christi est festorum dierum observatio, cum omnes dies sint liberi, & ad feriandum, & ad laborandum.**

X.

137 Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro, qui duas ejus partes, imò quatuor simul à diversis celebrantibus audit. Escobar tract. 1. exam. 11. num. 73. editionis Lugdunensis anni 1646. Ex quo inferri posse brevissimo temporis intervallo missam audiri, si quatuor v. g. altariis varie missæ proportionatè temporis anterioritate sic celebrentur ut dum una incipitur, secunda ab Evangelio tunc in consecrationem procedat, tertia à consecratione in consumptionem, quarta denique à consumptione usque ad terminum.

Ubi obiter notandum cum Sinnichio §. 399. novos Casuistas, & laxitatum patronos, pedentim processisse in pejus: cum enim pridem aliqui docuissent satisfieri præcepto audiendi missam, auditione successivâ duarum meditationum diversarum missarum, etiam ordine inverso; alij inde inferrebant satisfieri eidem præcepto, auditione etiam simultaneâ diversarum missarum, ac demum alij longius progressi contenderunt satisfieri eidem præcepto, auditione etiam simultaneâ trium vel quatuor patrum diversarum missarum. Quæ progressionis regulæ, cum tam bene locum habeat respectu viginti vel etiam quadraginta partium totidem respectivè missarum diversarum, si hæc Escobarij, & aliorum recentiorum Casuistarum assertio vera esset, sequeretur missam uno ferè momento posse audiri: quod planè ridiculum & nugatorium est. Unde Academia Lovaniensis hanc assertionem, ut falsam, & præceptorum Ecclesiæ elusivam, proferens, subdit: *Nec enim majorem habet apparentiam de quatuor sacri partibus, quàm de viginti.*

Plures alia circa auditionem missæ sunt novorum Casuistarum laxitates omnino intolerabiles. Tamburinus enim lib. 4. cap. 2. §. 1. num. 3. censet satisfieri præcepto audiendi missam, etiam si quis non interfuit consecrationi: *Quia potest (inquit) adherere opinioni, asserenti sacrificij essentialiam in communione consistere; atque adeo non est dicendum omisisse sacrificium. Afferit etiam ibidem §. 2. num. 7. probabilem esse, subindeque in conscientia tutam, aliquorum sententiam, qui docent*

missam omitti posse sine culpa in die festo, propter lucrum quod tunc cessaret, si quis missa adesset. Et infra §. 3. num. 9. idem censet de opinione aliorum, qui affirmant pravitionem carentia missa non obitare, quominus quis proficiscatur venatum ad locum desertum, ubi ob penuriam sacerdotis nequibus die festo missam audire. Item lib. 1. cap. 3. §. 2. num. 12. dicit, in audiendo missam de precepto, vel recitandis horis ex obligatione, satis esse attentionem externam; unde posse quemlibet voluntarie distrahari. Et lib. 3. cap. 5. §. 3. num. 3. docet Te satisfacere precepto, si horis recites animo non satisfaciendi: Cui doctrina consonat alia quam tradit Fagundes resol. moral. præcep. 2. lib. 1. cap. 4. num. 4. ubi docet, *Eum qui facit confessionem voluntarie nullam, satisfacere precepto Ecclesie.*

XI.

Infidelis, cui proponitur nostra fides ut magis credibilis, dum ejus secta probabiliter adhuc credibilis apparet, non tenetur ad recipendam nostram fidem. Thomas Sanchez, Joannes Sancius, & Diana, apud Escobarium Theol. moral. p. 39. quibus subscribit Erardus Billius tract. 3. cap. 1. de fide, ubi ait quod puer in hæresi educatus, non peccat credendo hæresi sibi proposita, & quam à parentibus edocuit, nisi habeat argumenta convincentia, & probabilitatem excludentia sua secta: quoad enim probabilis est, non peccat eam sequendo. Quod sit ut multa puella usque ad vigesimum annum vix censei possint hereticæ, quantumcumque ad eam, ut appellant, accedant. Quis enim dicit eas non habere argumenta probabilia sua sectæ? et nemo peccat sequens opinionem probabilem.

Hæc assertio plusquam falsa est. Primò, quia licet Hæreticus ignorantia invincibili sui erroris laborans, non peccet, & sit materialiter duntaxat hæreticus, (nam ut infra ostendemus contra Jansenium & Wendrochium, error seu ignorantia invincibilis excusat à peccato) ille tamen cui fides Catholica videtur magis credibilis, & probabilis, non laborat ignorantia invincibili, sed vincibili: tum quia ratione formidinis annexæ opinioni minus probabilis, errorem aliquo modo prævidet: tum etiam quia sequendo sectam illam, quæ ipsi apparet minus probabilis, seu minus consona veritati, & relinquendo aliam, quæ probabilior & credibilior, seu veritati conformior aut vicinior ipsi videtur, veritatem contemnit, & parum de ipsa curat: Ergo ille non excusatur à peccato.

Secundò, quando illi Authores dicunt quod error probabilis excusat à peccato, vel loquuntur de probabilitate vera, vel duntaxat apparenti; Primò dici non potest, cum nullus error aut hæresis veram probabilitatem, sed duntaxat falsam & apparentem habere possit. Nec etiam secundum, aliàs sequeretur nullum ferè propter hæresim damnari posse hæreticum; cum nullus sit penè, qui non affirmare possit sibi sectam suam videri probabilem. Ex quo ulterius sequeretur ad salutem in sua quemque Religione, quam probabilem putat, posse pervenire. Unde Caronius in probabilitatis doctrina veratissimus, & omnes ejus consecutiones apprime callens, in par em huic difficultati resolvenda se agnoscit, etque videtur succumbere, dum in Theologia fundamentali pag. 472. refert, & insolitum relinquat discursum cujusdam Basanomeni Lutherani, qui fatabatur fidem Romanæ Ecclesie

A esse quidem probabilissimam, adeoque securissimam, sed contendebat etiam Lutheranam, quam profitebatur, esse probabilem, atque adeo securam, subindeque sibi licere esse in quietâ conscientia apud Lutherum, & in ejus secta se posse salutem consequi. Quia Basanomenus (inquit) Lutherorum filius, & in Lutherana urbe natus, inter Lutheranos nutritus, magistros habuit & predicantes Lutheranos; sic ubi primum Patrem Valerianum, magnum Capucinorum decus, & alios audivit inculcantes, vel esse redeundum ad Romanam Ecclesiam, vel recedendum à Christo, servide insurrexit, & dixit, Christianismus probabilissima Religio est, & sub ipso dantur sectæ antiquiores, juniores, severiores, benigniores, universales, minus universales (& præcipuè Romana, Lutherana, Calviniana) QUÆ

SUNT VERE PROBABLES. Ergo mihi Lutheranam non est necessarium redeundum ad Romanam Ecclesiam, aut recedendum à Christo. Nam præter Romanam Religionem, cui probabilitatem non nego, etiam Lutheranam est Christiana, & probabilis, & multo Romanâ benignior. Vix rationis jam penetras, jam vides quod respiciat hæreticus. Tenet primò esse probabile, quod Deus mentiri nequeat; secundo esse probabile, quod revelarit sacram paginam, & si velit, ut sic loquar, dicaverit; tertio esse probabile, quod eandem Romana Ecclesia bene exponat; & tamen additis non obstantibus, harum antitheses esse probabiles. Resolutionem hanc sic ille confirmat & dilucidat: Doctrina Aristotelis, inquit, prout hodie traditur in Academijs Italicis, Hispanicis, Gallicis, probabilissima est; nec contra hanc ipsam probabilitatem militat mundi æternitas & animæ rationalis mortalitas: nam isti, & similes errores sunt expuncti, nec jam traduntur à Christianis Philosophis. Hæc ipsa doctrina, & schola Aristotelis in tres sectas dividitur, Thomisticam, Scoticam & Nominalem; omnes probabiles, omnes celebres, omnes plausibiles. Dicant Dominicani: nostra schola Aristotelica est, & antiquior Nominali & Scoticâ: Ergo redeundum ad ipsam, vel recedendum est ab Aristotele. Quid inde? Nam à Franciscanis ridebuntur, qui aquo jure reponunt, vel admittendam esse Scoti scholam, vel relinquendum Peripatetum. Tunc enim argumentatio urgetur: cum vel una sub Christo Religio, vel una sub Aristotele schola demonstrationes produceret. Nam si una secta demonstraverit esse veram, reliquæ demonstrarentur esse falsæ; & in nostro casu, aut Basanomenus, omnes has Religiones (Romanam, Lutheranam, Calvinianam) esse Christianas & probabiles judico; & omnes has scholas (Thomisticam, Scoticam, & Nominalem) esse Aristotelicas & probabiles censeo; & hanc ob rem ratiocinio illo disjunctivo, vel redeundum est ad Romanam Ecclesiam, vel recedendum est à Christo, convinci aut urgeri non possum. Nec antiquitatem ipse & Concilia generalia morabitur: hæc enim, ut ait, probabilis argumenta, & non evidentia ministrant: quoniam schola Aristotelis, Christi religione multo antiquior, &

C Academijs Peripateticis multo numerosiores magistros habent, quam generalia Concilia, & si licet P. Magno doctrinam Peripateticorum de errore & tyrannide arguere, cur non liceat Basanomeno esse & cautiore? Cur non dicere, Romanam quidem Ecclesiam esse probabilissimam, adeoque in foro interno esse securissimam; & tamen hoc ipso non obstante, Lutheranam quam ipse profitetur, esse etiam probabilem, atque aequè Christianam, ac securam; IMO SECURIORUM OMNINO, QUONIAM MINUS PROBABILIS SENTENTIA, SI BENIGNIOR, ETIAM SECURIOR EST. Cur non liceat addere, se esse in quietâ conscientia

D

E

apud Lutherum, adeoque non teneri redire ad Ecclesiam Romanam, nec à Christi Religione secedere.

142 Hæc Caramuel. Ex quibus liquet, illum vim hujus consecutionis probè novisse, eamque tacite saltem & indirectè approbasse, nempe: Si nullus hereticus, quandiu ejus scèta sibi apparet probabiles, peccat credendo heresi sibi proposita, nullus serè propter heresim poterit damnari hereticus: cum vix illis sit, cui ejus scèta non videatur probabiles, proinde poterit quilibet in ea Religione quam profiteatur salutem consequi.

Scio alios Recentiores, has consecutiones non admittere, imò ab ipsis abhorreere. Sed ut rectè ait Caramuel, *vel omnia debent transgredi, vel à principali opinione discedere.* Unde redit illud Augustini, quod supra retulimus, *Hoc tu quidem non sentis, sed hoc sequitur illa qua sentis.* Mutæ ergo antecedentia, si vis cavere sequentia.

XIII.

143 Dare pecuniam, vel aliud quid temporale pro beneficio, ut motivum, quo voluntas collatoris ad illud conferendum inducatur, non est simonia, si non detur ut pretium beneficio æquale, Valentia tomo 3. dif. 6. qu. 16. p. 3. Tannerus, Escobarius, Sanctius, Milhardus, & alij recentiores Casuista.

Oppositum colligitur apertè ex D. Thomaz. 2. qu. 100. art. 2. ad 5. ubi ait: *Antequam alicui acquiratur jus in Episcopatu, vel quacunque dignitate, vel prabenda, per Electionem, vel provisionem, seu collationem, simoniacum esset adversantium obstacula pecuniâ redimere: sic enim pecuniâ pararet sibi viam ad rem spirituales obtinendam.* Ex quibus verbis hoc argumentum conficio. Per pecuniâ parare sibi viam ad rem spirituales obtinendam, juxta D. Thomam, vera simonia est: Sed qui dat pecuniam, ut temporale incitamentum, quo animus collatoris ad conferendum sibi beneficium inducatur, pecuniâ parat sibi viam ad rem spirituales obtinendam; eâ enim, ut medio seu instrumento utitur ad excitandam & flectendam collatoris voluntatem, ut ipsi beneficium conferat: Ergo ille verè simoniacus est. Unde Ecclesia semper pro sceleratis & simoniacis habuit eos omnes, qui pecuniâ sibi ad sacerdotium, & alia Ecclesiæ ministeria aut beneficia viam muniunt, & hanc nundinationem, quavis arte, quovis colore fucantam, simoniacum scelus appellavit. Hinc generatim negant Canones fas esse, per pecuniam ad Ecclesiæ dignitates pervenire, ut patet ex Canonibus Apostolicis Can. 30. ubi sic dicitur: *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, per pecuniam hanc obtinuerit dignitatem, deiciatur.* Hinc etiam generaliter vetant, ne quis ad Ecclesiæ munia consequenda aliquid offerat vel promittat, ut constat ex Concilio Tolet. 8. in quo sic habetur: *Si quis pro percipienda sacerdotij dignitate quodlibet premium detulerit fuerit obtristis, ex eodem tempore anathematis se noverit opprobrio condemnatum.* Item in Concilio Melphitano anni 1090 stricte vetatur, Ne quis dato, vel promisso vel pretio, vel servitio, eâ intentione impense Episcopalem nitatur assequi dignitatem.

144 Confirmatur: Cum D. Petrus Simonem Magum de simoniæ scelere increpavit, de hoc eum reprehendit quòd donum Dei pecuniâ possideri posse existimasset, ut patet ex verbis illis Actor. 8. *Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti.* PECUNIA POSSIDERI: Sed quod pecuniarij muneris præstatione per

A modum illecebræ permoventis obtinetur, tam bene pecuniâ possidetur, ac illud quod per ipsam sub formalitate pretij sumptam acquiritur, ut de se patet: Ergo qui dat pecuniam ut motivum, quo voluntatem collatoris ad conferendum sibi beneficium inducat, tam benè simoniæ labe inficitur, quam qui illam præbet ut pretium beneficio æquale.

Confirmatur amplius: Si ad Simoniam necessario requiratur, ut pecunia per modum pretij beneficio æqualis offeratur, vel conferatur, tamen erit Simonia vitium, ut ab ejus labe omnes Simoniaci facile se purgare possint, dicendo scilicet se temporale pro spirituali dare, non tanquam pretium, sed tanquam motivum. Imò & ipse Simon Magus, Simoniacorum omnium parens eadem distinctione, seu præcisione metaphysica, ab eodem scelere facile excusari poterit: nam cum pro impetranda gratia imperandi Spiritum sanctum per manuum impositionem, pecuniam offerendo Apostolis, vendendi aut emendi, vel pretij verbis nequaquam usus fuerit, ut patet ex verbis Scripturæ supra relatis, dici poterit ipsum obtulisse Apostolis pecuniam, non sub formalitate pretij, quo talem potestatem emeret, sed duntaxat tanquam motivum quo eorum voluntatem ad eam sibi conferendam inclinaret: neque enim ille curabat modum, sed tantum ut rem quoquo modo assequeretur. Similiter à labe Simonia purgari posset Balaam Propheta, à quo Simonia vetustiori vocabulo Balaama dicitur, ut notat Adriantus quodlibeto 9. quæstione 2. posset enim pariter dici, ipsum munus à Moabitico Rege sibi missum à acceptasse, non ut pretium prophetiæ maledictionis, sed ut motivum: neque enim vel Rex curabat, quoniam titulo ille munus acciperet, dum quoquo modo ad maledicendum hostibus eum permoveret; nec Balaam admodum curabat, quoniam titulo oblatum munus sibi obvenerit, sed ut quoquo modo suam avaritiam inde expleret. Idem cum proportionem de Giezi, & de omnibus aliis Simoniacis dici posset. Ergo si standum sit novorum Casuistarum doctrinæ, & si præfata distinctio pecuniæ in ratione motivi, & in ratione pretij valeat, & sufficiens sit ad vitandam simoniam, peccatum simonia à rebus humanis exulabit, & in mundum Platonium demigrabit, vel solum à bardis & stupidis, qui distinctiones illas & præcisiones metaphysicas capere nequeunt, committetur. Unde Caramuel in Theologia morali lib. 2. num. 364. Si scriptor (inquit) scriptipulosus sit, nulla erit circumstantia ab hoc commisso libera: si autem audientior, ipsius simonia conceptus

E ERIT IDEA PLATONICA, ut dicitur, quæ non reperitur in rebus.

Nec valet quod aliqui Recentiores dicunt, nempe eum qui pecuniam, vel aliud quid temporale pro beneficio, per modum illecebræ permoventis, non verò per modum pretij beneficio æqualis confert vel offert, non committere quidem Simoniam contra jus divinum, quia ad hanc requiritur quod temporale pro spirituali derur ut pretium, esse tamen reum simonia contra jus positivum, quia leges & Canones Ecclesiæ id vetant. Non valet (inquam) quia S. Thomas in 4. dif. 2. §. qu. 3. art. 3. ad 1. docet quòd si iudex spiritualis munere aliquo, sive parvo, sive magno, flectatur ad aliquid faciendum, simoniacus est coram Deo: *Dicendum*

Dicendum (inquit) quod Ecclesia iudicium est quantum ad exteriora, & quia non est probabile quod animus iudicis spiritualis flectatur ad aliquid faciendum pro parvo mutare, ideo in parvis numeriosis iudici datus non iudicat simoniam committi: sed apud Deum qui cor videt, simonia est & parvis & in magna numeriosis, **SI ANIMUS JUDICIS EX EIS FLECTATUR.** Quibus verbis aperte docet committi simoniam contra jus divinum, quando muneribus, sive parvis, sive magnis, aliquis inducitur ad aliquid spirituale conferendum. Ibidem etiam in resp. ad 4. ait, quod *Qui dat aliquid spirituale . . . si principaliter moveatur favore pecuniae, vel timore rogantis,*

QUANTUM AD JUDICIUM DIVINUM, simoniam committit & rogatus, & rogans, si hoc intendat. Unde Suarez in tract. de Simonia cap. 3. pro hac sententia S. Thomam, & alios antiquos Theologos & Canonistas refert: *Sapientissime* (inquit) *legimus apud Antiores tam Theologos quam Canonistas, simoniam mentalem committi, quoties per spirituale actionem vel dationem principaliter intenditur acquisitio alicujus commodi temporalis.* Ita tenent Glossa, Hostiensis, Panormitanus, Navarrus, Covarraviensis, S. Thomas, Cajetanus, Major, Durandus, Altilodorensis, Adrianus, Antonius, Corduba, Gerjon, &c.

147 Adde quod, cum Ecclesia non possit mutare naturas rerum, nec efficere quod simonia sit id quod verè simonia non est, si oblatio pecuniae per modum ille cebræ ad conferendum beneficium permoventis, simoniae labe careat, ex eo præcisè quod Ecclesia legibus & canonibus vetetur, simoniaca dici non poterit: subindeque vera simonia à rebus humanis exulabit, & ut verbis Caramuelis utar, *erit idea Platonica, quae non reperitur in rebus.*

148 Id explicari & illustrari potest exemplo ex novorum Casuistarum doctrina desumpto: illi enim communiter docent, contractum qui ab Hispanis *Moharra* vel *Baratra*, & ab Italis *Stoco* appellatur (qui tunc fit quando quis egens pecuniâ, emit pecuniâ creditâ à mercatore merces pretio summo, & statim ei pecuniâ numeratâ pretio infimo revendit non esse verè usurarium, & usurae labe resp. carere: de quo infra. Sicut ergo si talis contractus Ecclesiae legibus & Canonibus prohiberetur, quemadmodum civilibus legibus vetitus est, ineptè quis diceret, mercatores contractum illum exercentes, non esse quidem usurarios, usurâ contra jus divinum, ab usura tamen contra jus Ecclesiasticum non esse immunes; quia cum Ecclesia non possit rerum naturas mutare, suis legibus & canonibus efficere nequit, quod usura sit id quod verè usura non est. Ita similiter, si oblatio pecuniae, per modum ille cebræ, seu incitamenti, ad conferendum beneficium permoventis, simoniae labe revera sit expers, ex eo quod legibus & Canonibus Ecclesiae vetetur, verè simoniaca non erit, nec eo nomine, nisi nugando, & terminis abutendo, donari poterit: unde inepta planè ad oppositum & chimerica videtur distinctio illa simoniae in simoniam juris divini & juris Ecclesiastici, quam ad vim rationum præcedentium eludendam recentiores Casuista excogitarunt.

149 Ex dictis confutata manet alia Escobarj assertio, quâ docet tract. 6. exam. 2. num. 14. Simoniacum non esse, qui promissa sine intentione

A ne solvendi pecuniâ ad sacerdotium pervenit. Cum enim pecuniâ parari sibi viam ad rem spiritualem obtinendam, verè simonia sit, ut ex D. Thoma supra vidimus, & ille qui pecuniâ promissâ, sine intentione solvendi, ad sacerdotium pervenit, eâ sibi viam ad illud obtinendum non minus paraverit, quàm ille qui pecuniâ de facto exhibuit, planum est, illum non minus esse simoniacum, nam utrobique pecunia ratio est cur beneficium conferatur. Unde in Concilio Melphitano supra relato, non modò ne pro beneficio obtinendo pecunia detur, sed etiam ne promittatur, veritum est.

B Confirmatur: Quod in iudiciis corruptio est, id in obtinendis beneficiis est simonia: Sed non minus corruptor iudicij est, qui argentum pollicitus est iudici, nec præstitit, quàm qui promissit & præstitit: Igitur non minus simoniacus est, qui promissit cum nolit solvere, quàm qui promissit & solvit.

XIII.

Quam numerata pecunia pretiosior sit numeratâ, & nullus sit qui non majoris faciat pecuniâ presentem, quàm futuram, potest creditor aliquid ultra sortem à mutuario exigere, & eo titulo ab usura excusari. Caramuel in Theologia morali lib. 2. num.

C 799. relatus à Sinnichio §. 443. Hæc assertio non solum improbabilis, sed etiam erronea & intolerabilis, est. Cum enim pecunia ex se & ex natura sua sit sterilis, non minus contra naturam est, ut quis ex ea fructum mediante fœnore expectet, quàm si ex mula, ex sua natura sterili, mulum gigni speraret. Unde Aristoteles 1. Politic. cap. 7. relatus à D. Thoma 2. 2. qu. 78. art. 1. ad 3. docet quod usuraria acquisitio pecuniarum est maxime præter naturam, quia in fœnore NUMMUS NUMMUM PARIT. Hinc Basilius Magnus in psal. 14. Pecuniâ, **BESTIAM FOECUNDAM** appellat, non quidem quod ipsa ex natura sua vim gignendi habeat, sed quod humana nequitia & avaritia fœtum ex ea innaturalem extorqueat.

150 *Quæres, an contractus Moharra, supra explicatus, licitus sit, & careat labe usurae?*

151 Respondeo si talis contractus fiat cum intentione lucri, & cum pacto revenditionis præviæ inito, ut communiter fieri solet, ipsum esse illicitum, & manifestam usurae palliationem, quicquid recentiores Casuista in contrarium dicant. Ratio est: quia lucrari aliquid ultra sortem, ex vi mutui præcisè, usura est, ut omnes fatentur: Sed per illius contractus ambages, mercator ultra sortem, ex vi mutui, intendit lucrari, & de facto intra breve tempus lucratur id, quo summum mercium pretium superat infimum; ut enim supra dicebamus, contractus *Moharra* tunc fit, quando quis egens pecuniâ, emit pecuniâ creditâ à mercatore merces pretio summo, & statim ei pecuniâ numeratâ pretio infimo revendit: Ergo contractus ille quando fit cum intentione lucri, & cum pacto revenditionis præviæ inito, verè usurarius est, merumque fœnoris integumentum, seu manifesta usurae palliatio dici debet. Unde præclare Ambrosius lib. de Tobia cap. 24. *Quodcumque* (inquit) *forti accedit, usura est. Quod velis ei nomen imponas, usura est. Si licitum est, cur vocabulum refugio, cur velamen obtexis? Si illicitum est, cur incrementum requiris?* Appellent

lent ergo recentiores Casuista hunc contra Qum A quocumque nomine voluerint, ipsum Mohatram Baratram, Stoco, aliisque barbaris nominibus nuncupent, nomina tantum non res mutantur, quasi mutato nomine culpa transferretur & pena, ut supra ex Innocentio III. dictum est.

XIV.

152 Vix unquam tenetur aliquis ad eleemosynam precise ex superfluo status, cum vix unquam huiusmodi superfluum in secularibus, etiam in Regibus, invenitur, Vazquez in opusculo de eleemosyna, & plures alij recentiores Casuista.

Oppositum expressè docet S. Thomas 2. 2. quaest. 32. art. 5. in corp. ubi ait: *Dare eleemosynam de superfluo, est in praecepto, & dare eleemosynam ei qui est in extrema necessitate.* Ex quo ibidem inferunt Cajetanus, Bannes, & alij D. Thomae interpretes, ut eleemosyna sit in praecepto, non requiri duo simul, scilicet superfluitatem in dante, & extremam necessitatem in recipiente, sed quodlibet eorum seorsim sufficere. Unde S. Doctor eadem parte quaest. 118. art. 4. ad 2. sic habet: *Aliquis tenetur ex debito legali bona sua pauperibus erogare, vel propter periculum necessitatis, VEL PROPTER SUPERFLUITATEM HABITORUM.* Quae verba ibidem Cajetanus exponens, subdit: *Quia violatio legalis debiti in divitiis, iustitiam violat, non liberalitatem; iniustitia autem ex suo genere est peccatum mortale, utpote contra bonum proximi; ideo dives non dispensans superflua, sed cumulans ad emendam sibi dominium, ex sola ascendendi libidine, non solum illicite agit propter libidinem dominandi, & inordinatum amorem pecuniae, sed moraliter peccat contra proximorum indigentiam, occupando superflua, QUAE PAUPERIBUS DEBENTUR, EX HOC IPSO QUOD SUPERFLUA SUNT.*

FAVET Gregorius Magnus homil. 33. in Evangelio & de Cura Pastor. p. 3. admonit. 22. ubi notat eleemosynam in Scriptura nomine iustitiae exprimi, ut innuatur non liberalitatem sed iustitiam, subindeque non consilium sed praeceptum esse, ut divites de superfluis necessaria indigentibus subministrarent. *Cum qualiter necessaria (inquit) indigentibus ministramus, sua illis reddimus, non nostra largimur; iustitiae debitum potius solvimus, quam misericordiae opus implemus. Unde & ipsa veritas, cum de misericordia caute exhibenda loqueretur, ait: Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus. Cui quoque sententia etiam Psalmista concinens dicit: Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in aeternum. Cum enim largitatem impensam pauperibus praemisset, non hanc vocare misericordiam, sed iustitiam maluit; quia quod à communi Domino tribuitur, iustum profectò est, ut qui accipiunt eo communiter utantur. Idem docet Theodoretus orat. 9. de providentia, ubi ait: Divitias à summo rerum administratore concessas fuisse hominibus, ut fruantur necessariis, & ex earum abundantia egenis largiantur; temperantiae utique in ordine ad seipsum, iustitiae vero in ordine ad alios, quorum indigentiae subveniendum esse, summus ille administrator rerum sancivit.*

154 Ex his patet primò, Vazquem, & alios recentiores Casuistas, praeceptum eleemosynae detruncasse ac mutilasse: illud enim (ut ex D. Thoma ostendimus) duo continet capita seu praecipua; uno jubemur necessaria in extremis paupe-

rum miseriis elargiri; alio superflua in communibus pauperum necessitatibus erogare, juxta illud Christi Lucae 11. *Quod superest date eleemosynam.* Si autem vix unquam divitibus, etiam Regibus, superflua suppetunt, ut ait Vazquez quid clarius quàm in ipsis vix unquam superflui largiendi lege urgeri?

Contat etiam falsum esse quod ait Layman lib. 2. tract. 3. cap. 6. num. 1. *Confessarius absolute nem à peccatis diviti non facit negare debet, quod communes pauperum miseria sublevare monitus recuset; quia dives semper aliquam causam in specie praefert cur recuset, nempe istam, nihil habeo superflui.* Patet, inquam, hanc doctrinam esse falsam: quia dives ex debito legali, subindeque ex praecepto, & non solum ex consilio, tenetur sibi superflua dare pauperibus, ut ex D. Thoma jam vidimus; unde si monitus à Confessario hoc facere recuset, & ex sola ascendendi libidine pracludat viscera sua pauperibus, ne quidquam de superfluo ipsis largiatur, absolutiois incapax est. *Quod si mihi (inquit Cajetanus opusculo de eleemosyna cap. 6.) illud objeceris, quod scilicet divitum confessiones audiri non possent, & Confessores damnationem incurrerent, audi Dominum Jesum Christum in Evangelio divitibus dicentem: Facilius est camelum transire per foramen acus, quam divitem intrare in regnum caelorum; Confessoribus autem si cecus cecum ducat, ambo in foveam cadunt.*

Adde quod, causa illa seu exculatio quam 156 praetextunt divites, ut ab hoc praecepto sese eximant, nempe nihil habeo superflui, trivialis est: enim divites res necessarias non cupiditate metirentur, quae modum nescit, sed pietate judicarent, quae necessitates ingeniose conerabit, ut sibi superflua quod in officia liberalitatis effundat, multa inveniunt superflua: juxta illud Augustini in Psal. 147. *Multa superflua habemus si non nisi necessaria teneamus; nam si mania queramus, nihil sufficit. Cui consonat illud Senecae in Epistolis: impia parca de sunt, avaritia omnia.*

Non est etiam praetermittendum, novellos 177 probabilitatum patronos, dum ex una parte student placere divitibus, eos exonerando à praecepto largiendi de superfluo bonorum pauperibus, ex alia plurimum ipsinocere, eoque furtis ac direptionibus pauperum exponere, dum docent pauperibus permillum esse suum, non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi, ut videri potest apud Lessium lib. 2. cap. 12. dubit. 12. num. 71. Dianam, Escobarium, Tamburinum, & alios. Unde dum illi volunt placere divitibus, sunt inhumani erga pauperes; & dum volunt favere pauperibus, sunt iniusti erga divites, simulque ex eodem ore calidum & frigidum efflant, atque ut ait Sennichius, *Pauperibus unam manu panem, altera lapidem ostentant.*

XV.

157 Absolutiois capax est homo, quantavis laborerit, non antià mysteriorum fidei, & etiam si per negligentiam quoque culpabilem nesciat mysterium sanctissimae Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri Jesu Christi.

Haec assertio est postremus ex septemdecim articulis, quos Academia Lovaniensis ad instantiam Archiepiscopi Mechliniensis reprobavit: ejusque fallitas patet ex communiori Theologorum sententia, asserentium cum S. Thoma 2. 2. qu. 2. art. 7. & 8. in nova lege fidem explicitam mysterij Incarnationis, & Trinitatis, non solum necessitate praecepti, sed etiam necessita-

te medij esse ad salutem necessariam. Ut enim viator ad terminum perveniat, debet & locum ad quem tendit, & viam quã ad illum tendit, agnoscere: *Via autem hominibus veniendi ad beatitudinem, est mysterium incarnationis, & Passionis Christi, juxta illud Act. 4. Non est aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri, inquit S. Thomas loco citato: terminus verò ad quem per fidem tendimus, est clara visio Dei Unius & Trini: Ergo nullus est in via salutis, nec consequenter capax absolutionis, qui per negligentiam culpabilem ignorat mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & incarnationis. De quo plura in tractatu de fide.*

§. V.

Corollarium notatu dignum.

EX his modernorum Casuistarum assertionibus, & pluribus aliis, quæ brevitate causã prætermittit, patet illorum scientiam vix aliud esse, quàm meram divinorum præceptorum elusionem; vel ut bellè dicebat Nicolaus Faber, Ludovici XIII. Galliarum Regis Præceptor, ARTEM CUM DEO CAVILLANDI; Gallicè, L'ART DE CHIQUANER AVEC DIEU. Vix enim ullum est præceptum naturale aut positivum, quod questuosus illorum probabilibus abusu non sit, & eludatur, ut ait Episcopus Gandavensis in Epistola Pastoralis ad Clerum suæ diocesis, supra citata. Unde rectè & perbellè observavit Sinnichius libro sæpè citato de Saule Ex Rege §. 466. modernos Casuistas, experimento edoctos quàm agrè conformentur mores humani legi divinæ, tentasse ex adverso conformare legem divinam moribus humanis; quasi lex Decalogi foret REGULA LESBIA, ad sui regulati normam, & ad quod quisque sentit & vult accommodabilis. Regula enim Lesbia (ait Erasmus in Adagiis) dicitur, quoties præpositè non factum ad rationem, sed ratio ad factum accommodatur, & cum lex moribus applicatur, non mores ad legem emendantur. Quare Augustinus Concione 1. in Pfal. 48. Hæc (inquit) est in hominibus magna & usitata perveritas, quã cum debeant ipsi vivere secundum voluntatem Dei, Deum volunt vivere secundum voluntatem suam; & cum ipsi nolint corrigi, illum volunt depravari; redum non arbitranter quod ille vult, sed quod ipsi volunt.

160 Posset hoc corollarium variis exemplis, quæ fuse profequitur idem Sinnichius loco citato, declarari, sed istud sufficet. Delectat v.g. luxuriosum aliquem conservari & cohabitare cum femina, quæ blanditiis suis ipsum ad peccandum sæpè allicit: movetur Dei sermone talem occasionem fugere, & abscondere à se oculum, manum, aut pedem scandalizantem se, dicitque ei sæpius Spiritus sanctus hæc verba libri Proverbiorum: Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant; aut ambulare super prunas, ut non comburantur planta eius? Accedunt SS. Patres divini sermonis interpretes, eumque etiam admonent, Inter Christianorum certamina, duriora esse prælia castitatis, ubi continua est pugna, & rara victoria: cetera vitia resistendo, libidinem verò fugiendo superari, & alia quæ supra fuse expendimus: Denique Apostolus ei præcipit ut fornicationem fugiat, & mollitiem ac immunditiam abhorreat, quia fornicarii, molles, & immundi regnum Dei non possidebunt. Sed veni benignus

A & laxus Casuista, hæc suggerens ei: Concubina non tenetur domo pellere concubinam, quando eã relicta vitam transigeret tristius. Licetum est quere-re directè occasionem peccandi, pro bono spiritali, aut temporali nostro, vel proximi. Fornicatio & molities non sunt sure natura prohibita, subind. que si Deus eas non interdixisset, nunquam essent male, sæpè essent bone, & aliquando obligatorie sub peccato mortali. Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium. Licet abortum procurare ante animationem factis, ad vitandum scandalum, aut puellæ infamiam, & alia quæ supra retulimus, & consutavimus: atque ita moribus hominum depravatis legem divinam accommodare conatur, & regulam suo regulabili conformare, non verò mores hominum ad Dei legem emendare & corrigere.

Sed quæso, AMICE LECTOR, si tua salutis cupidus sis, ne audias benignos illos Decalogi interpretes, qui humanarum probabilitatum præstigiis & blanditiis, ac benignioribus interpretationibus, præcipua Dei præcepta eludere & evacuare conantur. Tene te (inquit) Augustinus) ad legem Dei, & non sequaris pravaricatores ejus: non enim secundum illorum sensum, sed secundum illius veritatem judicaberis. Ne trahamur (addit Lactantius) autoritate cuiusquam, sed veritati potius favemus & accedamus. Nullus hic temeritati locus est: in æternum stultitia pena subeunda est, si aut persona inanis, aut opinio falsa deceperit.

Christus non dixit homini, inter Dei legem & hominum interpretamenta constituto, esto consentiens benigniori Decalogi interpreti, sed esto consentiens adversario tuo. Queramus (ait Augustinus) istum adversarium cui debeamus consentire, ne tradat nos iudici, & iudex Ministro. Queramus illum, & consentiamus illi. Si peccas, adversarius tuus est sermo Dei: verbi causa, forsitan delectat te inebriari, dicit tibi: Noli. Delectat te adulterari: dicit tibi sermo Dei, Noli. In quibuscumque peccatis volueris facere voluntatem tuam, dicit tibi, Noli. Adversarius est voluntas tua, donec fiat author salutis tue. O quàm bonus adversarius, quàm utilis adversarius! Non querit nostram voluntatem, sed utilitatem. Adversarius est nobis, quando sumus & ipsi nobis, quando tu tibi inimicus es, inimicum habes sermonem Dei: esto tibi amicus, & concordas cum ipso. Non furtum facies, audi & concordasti. Non machaberis, audi & concordasti. Non falsum testimonium dicas, audi & concordasti. Non concupiscas uxorem proximi tui, audi & concordasti. In his omnibus cum tuo isto adversario concordasti: dic mihi quid perdidisti? Non scium mihi perdidisti, sed & respans qui perieras invenisti.

§. VI.

E Casuistarum Apologia, à Sorbona, & Gallia Episcopis, & tandem à Summo Pontifice reprobatur.

Cum mos iste in Ecclesia semper vigerit, ut quo quisque foret religiosior, novellis adinventio-nibus contraret, ut Vincentius Lirinensis ait, non mirum quod nuper plures docti & vigiles Pastores, ac celebres Theologi, advertentes perniciosam hanc novarum Casuistarum doctrinam, velut zizaniam quandam in Ecclesiæ agro succrescere, sensimque ac delectabiliter plurimum animos occupare, adversus eam, & voce, & scriptis, fortiter ac generose pugnarint,

ac de vaga illa & effreni in meretia morum A
opinandi licentia, apud Ecclesiam Praefules gra-
viter conquesti fuerint. Unde merito haec ver-
ba Chrylogi ferm. 97. ipsis adaptari possunt:
*Superfeminalis rixantis servi expaverunt, metuentes
ne rixantium grammata ad illorum redirent offen-
sam, quorum conscientia, praeter iacturam boni se-
minis, nihil habebat: unde auditum sui Domini pre-
venerunt, ne securi de innocentia, reatum de silentio
sustinerent.*

163 Inter hos praecipui fuere Parisienses & Roto-
magenfes Parochi, pietate celebres, & sapientia
aceruditione praecleari, qui anno 1656 ad Gal-
lia Clerum, Parisiis de more congregatum,
plura perversa dogmata & ex novorum Casu-
istarum libris extracta, detulerunt, libello sup-
plicii eorum damnationem urgentes. Instabat
tunc Comitiarum finis, nec temporis angustia,
sicut nec alia graviora negotia, timebant matu-
ro tot propositionum examini vacare. Ne tam-
en Augustissima Synodus illas suo silentio
probasse videretur, sed eas tacite saltem repro-
bare, imprimendas mandavit instructiones
Confessariorum, a S. Carolo Borromeo editas,
& ex Italico in Gallicum idioma ab illustris-
simo Domino Petro de Marca, Archiepiscopo
Tolosano translatae, quibus propositiones illae,
quas solemniter & in individuo damnare non
poterat, generali quadam, venerabilique ac
sancta censura afficerentur. Ut enim in Episto-
la instructionibus illis praefixa dicitur: *Novitiae
illa opiniones ita Christianam morum disciplinam, &
Evangelicam vivendi normam adulterarunt, ut hu-
jusmodi scientia quavis ignorantia longe sit potior.*

Hoc ardore ex parte Parochorum gereba-
tur negotium. Pars autem adversa in sui de-
fensionem opus parabat, in quo ejus Author
omnes eloquentiae & ingenii nervos intendens,
propositiones traductas a Parochis ut erroneas,
scandalosas, & temerarias, ab omni profus cen-
sura nota liberas, summam a se ostendere cona-
batur: proditque in lucem anno sequenti 1657.
sub hoc titulo & inscriptione: *Apologie des Casu-
istes contre les calomnies des Jansenistes.*

164 Videbatur liber iste Authoribus suis arx
quaedam munitissima, & inexpugnabile praesi-
dium, eod praecipue quod Parochorum & Jansen-
istarum unam & eandem causam facerent; li-
cet in rei veritate nulla esset inter ipsos de quin-
que damnatis Jansenii propositionibus conten-
tio; sed omnes perversa illa dogmata tum voce,
tum scriptis, unanimi consensu damnarent. Vix
tamen in publicum distrahi coepit liber ille,
quod Parochi novo ardore suscepti, pressius in
ejus condemnationem excitaverunt primo Vica-
rios Generales Parisiensis Archiepiscopi tunc
absentis; qui octo Theologos (e quibus duo,
scilicet P. Oliverius Richecœurus, vulgo Rich-
cœur, & P. Petrus Lowet erant ex nostris) in
examen libri deputarunt, auditisque eorum re-
lationibus, illum solemnem censuram damnarunt:
deinde facultatem Parisiensem, sive Sorbo-
nam, quae pari censuram, licet adhuc magis spe-
ciali, librum proscriptit.

165 Plures etiam illustrissimi Antistites, gravi-
bus, piis, eloquentibus, doctisque censuris, aut
Epistolis Synodalibus, eandem Casuistarum
Apologiam reprobarunt, & e suis diocesis
proscripterunt. Inter hos, tres fuere Primates,
scilicet Archiepiscopus Senonensis, Galliarum
& Germaniae Primas, Rotomagensis Primas

Normaniae, Bituricensis Primas Aquitaniae
(praetensum saltem, nam de eo jure contendit
Archiepiscopus noster Burdigalensis, cuius cau-
sam erudite defendit Dominus Brouffe, Sena-
tor Burdigalensis) Episcopi vero quiddecim,
nempe Aurelianensis, Bellocensis, Ande-
gavensis, Niveinensis, Alestensis, Conven-
tuum, Appamensis, Bazatensis, Conseranensis,
Tutellensis, Ebroicensis, Lexoviensis, Cata-
launensis, Dignensis, Cadurcensis, Alanus de
Solminhaec, Gallia nostra, in omni totius Eccle-
siae decus insignis, qui Sanctorum praeforum
Episcoporum, sive in Pastoralis vigilantia, sive
in admiranda vitae innocentia & austeritate, si-
gidissimus ac indefessus simulaculo, multis post
mortem claris miraculis, quae in ejus vita sicur
& alia ejus praecleara gesta, magna cum pietate
& diligentia recensentur, Ac demum Vencien-
sis, Antonius Godardus, vir item pietate clarus,
sed eloquentia & doctrina, vassique librorum
editionibus clarissimus. Quibusli adjungamus
Belgio Archiepiscopus Mechliniensem, &
Gandavensem Episcopum, qui multas propo-
sitiones ab Apologiae defensas damnaverant,
& damnari procuraverant ab Academia Lovan-
niensi: primus quidem anno 1654, secundus
vero anno 1657. erunt viginti tum Archiepis-
copi, tum Episcopi, gradu, pietate, doctrina,
sapientia venerandi, quorum numerum tandem
infalibili suo judicio perfecte completurus ac-
cessit supremus fidelium omnium Pastor, &
Episcopus omnium Episcopus, Romanus
Pontifex Alexander VII, qui die 26. Augusti
anni 1659. in praedictam Casuistarum Apolo-
giam, Apostolicum fulmen vibravit, hoc decre-
to in Congregatione generali sanctae Romanae
& universalis Inquisitionis edito.

Sanctissimus D. N. Alexander Papa VII. praefatus
ti decreto PROHIBET ET DAMNAT librum
cui titulus est: Apologie pour les Casuistes con-
tre les calomnies des Jansenistes, ou le Lecteur
trouvera les veritez de la morale Chrestienne
si nettement expliquees, & prouvees avec tant
de solidite, qu'il luy sera aise de voir que les
Maximes des Jansenistes n'ont que l'apparence
de la verite, & qu'effectivement elles portent
à toute sorte de pechez, & aux grands rela-
chemens qu'elles blament avec tant de severite:
parum Theologien & Professeur en droit
Canon. A Paris M. DC. LVIII. **Unquam
PRO DAMNATO ET PROHIBITO haberi
vult. Mandat propterea Sanctitas sua, ut nemo
cujusque gradus & conditionis existat, etiam spe-
ciali, & specialissima nota dignus, praedictum librum
apud se retineat, aut legat, neve imprimere, aut im-
primi curare audeat, sub penis & Censuris in sacro
Concilio Tridentino, & in indice librorum prohibi-
torum contentis, aliisque arbitrio Sanctitatis sua
instigendis; sed statim quicumque illum habet, vel
in futurum quomocumque habebit, locorum Ordi-
narius, seu Inquisitoribus, sub iisdem penis exhiberi
teneatur.**

Ioannes Lupus, Sanctae Romanae & Universalis In-
quisitionis Notarius.

Loco † Sigilli.

Anno a Nativitate D. N. JESU Christi millesimo
sexcentesimo quinquagesimo nono, indictione duode-
cima, die vero 26. Augusti, Pontificatus Sanctiss.
in Christo Patris & D. N. Alexandri, divina pro-
videntia Papae VII. anno eius quinto; supra dictum
decretum

ARTICULUS IV.

Præcipua Adversariorum argumenta
solvuntur.

Nullum Scripturæ locum, aut SS. Patrum testimonium adducunt Adversarii in favorem illius sententiæ, quæ afferunt licere sequi opinionem minus probabilem, in concursu probabilioris. Hanc solum quibusdam rationibus, satis levibus & frivolis, suadere conantur.

In primis objicit Caramuel, indignis, sed infelix, Probabilitatum Patronus, argumentum quod demonstrationem appellat, & quod in Theol. Regul. art. 20. num. 59. sub hac verborum serie proponit. Peccare qui sequitur opinionem probabilem improbabile est: demonstratio sic (notanter demonstratio dixi, non enim aliter quam demonstrative hanc veritatem me ostensurum polliceor.) Vel possumus sequi opinionem probabilem, vel tenemur probabiliorem sequi. Si dicas primum: Ergo hæc etiam est probabilis, ut de se patet. Si secundum asseras, non essugisti: Per te enim tenemur sequi probabiliorem: Atqui sententia quæ docet sufficere minus probabilem, est probabilior; quia habet solidiora fundamenta, atque nobiliores rationes, nec non plures Auctores: Ergo tenemur asserere & sentire, non peccare eos qui sequuntur partem minus probabilem.

Egregiam sanè demonstrationem, quæ ne quidem argumentum probabile dici debet, cum Author non probet, sed supponat duo, quæ probanda sunt, & quæ falsa esse supra ostendimus; nimirum opinionem minus probabilem, in concursu probabilioris, remanere probabilem: & sententiam, quæ asserit posse eligi opinionem minus probabilem, in concursu probabilioris, solidiora fundamenta, & nobiliores rationes habere. Quando hæc probaverit Caramuel, libenter ejus demonstrationi subscribemus.

Ad id quod addit de numero Authorum, in primis dico, sententiam nostram non parvo Theologorum & Canonistarum, numero stipatam esse. Nam Mercortus noster in libro de praxi opinionum limitata 2. p. art. 14. & Prosper Fagnanus in cap. Ne inicitatis, plusquam triginta Auctores pro ea referunt. Item D. Thomas & Scotus, utriusque Scholæ Angelicæ & subtilis Principes ac Duces, satis aperte ipsi favent, ut supra ostendimus.

Secundò dico, quod cum opposita sententia magis faveat libertati, & corruptioni naturæ, & in praxi videatur commodior, nihil mirum quod plures in hoc sæculo patronos & defensores invenerit. Ut enim bellè dicebat olim Hieronymus Joviniano lib. 2. cap. 19. Quod multi acquiescunt sententiæ tuæ, iudicium voluptatus est: non enim tam te loquente probant, quam suis favent vitis.

Tertiò dico cum Navarro in Manuali cap. 27. num. 289. Non videtur una opinio appellanda communis, ad effectum præjudicandi alteri, eo solo quod plures eam sequantur, tanquam oves abas oves, vel ut aves quæ unam volantem alia omnes sequuntur, secundum Decium. Communio rem enim ad hoc existimarem illam quam sex vel septem Auctores classici, rem ex professo tractantes assererent, quam probatam à quinquaginta, sola ferè priorum auctoritate ductis. Opinio enim communis, non ex numero opinantium, sed ex pondere auctoritatis fit, ut dicit Alexander, relatus à Ludovico Gomes.

Aucto-

decretum affixum & publicatum fuit ad valvas Basilicæ s. Joan. Lateran. & s. Petri de urbe, nec non ad valvas Palatii Sacrae Inquisitionis, Cancellariae Apostolicæ, ac in acie Campi Floræ, ut moris est, per me Hieronymum Macellani, ejusdem Sanctiss. D. N. Papæ, & sanctissime Inquisitionis Cursorem.

Item Eminentissimi Cardinales Congregationis sacrae Iudicis Præfecti, anno 1664, die 15. Januarij, sequens decretum ediderunt.

Sacra Iudicis Congregationis decreto DAMNATUS AC PROHIBITUS fuit infra scriptus liber, ubicumque, & quocumque idiomate impressus imprimenda sive. Nemo casuscumque gradus, & conditionis, cum impostero, vel imprimat, vel legat, vel teneat. Si quis interim habuerit, Inquisitionibus, seu locorum Ordinariis, à presentis Decreti notitia tradat, sub penis in indice librorum contentis.

LIBER EST

JOANNIS CARAMUELIS APOLOGEMA PRO ANTIQUISSIMA ET UNIVERSALISSIMA DOCTRINA DE PROBABILITATE.

In quorum fidem manu & sigillo Eminentissimi & Reverendissimi D. D. Cardinalis Gineti Episcopi Sabiniensis, supra dicta sacra Congregationis præfecti, presentis Decretum signatum & munitum fuit. Datum Roma in Palatio Apostolico Quirinali, die 15. Januarij 1664.

M. Episcopus Sabiniensis Cardinalis Ginetus Præf. F. Hyacinthus Libelli S. Congregationis Iudicis Secretarius.

Loco † Sigilli.

Anno à Nativitate D. N. JESU Christi 1664. Indiç. secunda 26. Mensis Januarij, Pontificatus aeterni Sanctiss. in Christo Patris & D. N. D. Alexandri divini providentiæ Papa VII. anno ejus nono, supra dictum Decretum affixum & publicatum fuit ad valvas Basilicæ Lateranensis, ac Principis Apostolorum de urbe, & in acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis urbis, per me Jacobum Cornelium, Sanctissimi D. N. Papæ Cursorem.

Hilarius Contellius Curs. Mag.

Plures etiam ex novorum Casuistarum propositionibus, quas supra impugnavimus, ut temerarias, & scandalosas damnavit idem Pontifex, in Congregatione generali sacrae Romanæ & universalis Inquisitionis, habita die 24. Septembris anni 1665. & in alia die 18. Martij anni 1666. & sub anathematis poenâ, eas doceri, aut defendi, vel ad praxim deduci prohibuit.

Ex quibus Decretis, & nova Innocentii X. dânatâ quinq; propositionibus Jansenii Condemnatione, patet Romanam Ecclesiam, & fidei puritate, & morum innocentia præfulgere, eamque non minus castam morum temperiem, quam incorruptæ fidei integritatem, sibi perpetuò vendicare; ut meritò cum Psalmista dicere possimus, mysticas hujus purissimæ columbæ pennas (fidem scilicet & mores) esse deargentatas, & pallore auri fulgentes; cum illa, & fulgore sapientiæ, per aurum designata, & morum candore, per argentum expresso, mirum in modum resplendeat.